

“Ettei kaikkea tarvitsisi aina itse yrittää löytää”

Laadullinen tutkimus kuvataideopettajien toiveista ja tarpeista idea- ja materiaalialustalle opetuksen suunnittelun tueksi

Erica Niemelä
Pro gradu -tutkielma
Kuvataidekasvatus
Taiteiden tiedekunta
Lapin yliopisto
2025

Lapin yliopisto, taiteiden tiedekunta

Työn nimi: “Ettei kaikkea tarvitsisi aina itse yrittää löytää” – Laadullinen tutkimus kuvataideopettajien toiveista ja tarpeista idea- ja materiaalialustalle opetuksen suunnittelun tueksi

Tekijä: Erica Niemelä

Koulutusohjelma: Kuvataidekasvatus

Työn laji: Pro gradu -tutkielma

Sivumäärä: 51 + 1 liite

Vuosi: 2025

Tiivistelmä:

Pro gradu -tutkielmani kartoittaa kuvataideopettajien toiveita ja tarpeita kuvataiteen opetuksen suunnittelun tueksi. Tutkimuksen taustalla on kuvataidekasvatuksen opintojen aikana itse huomaamani ongelma, ettei kuvataiteen opetukseen ole tarjolla paljoa oppikirjavaihtoehtoja ja netissä oppitunti-ideat ja -materiaalit ovat hajautuneet monille eri sivustoille. Aiheesta on kirjoitettu viime vuosien aikana muutamia opinnäytetöitä, mutta muuten sitä ei ole tutkittu.

Tutkielmani tutkimuskysymys on: *Mitkä ovat koulussa opettavien kuvataidekasvattajien tarpeet ja toiveet toimivasta tavasta löytää oppitunti-ideoita ja -materiaaleja vaivattomasti yhdestä paikasta opetuksen monipuolistamista ja suunnittelutyön keventämistä varten?* Tutkimukseni tavoite on selvittää, millaisia tarpeita ja toiveita kuvataidekasvattajilla on toimivasta alustasta, mistä löytää mielekkäästi ja vaivattomasti oppitunti-ideoita ja -materiaaleja kuvataiteen tunneille jokaiselle kouluasteelle. Alustalla tarkoitan paikkaa, tapahtumaa tai muuta formaattia opetusideoiden ja -materiaalien jakamiselle.

Tutkimus on toteutettu laadullisen tutkimuksen menetelmin ja se toteutettiin työpajana, johon osallistui yhteensä 19 kuvataidekasvatuksen opiskelijaa ja kaksi kentällä toimivaa kuvataideopettajaa. Aineisto koostuu ryhmäkeskusteluista syntyneistä ajatuksista muistilapuilla sekä litteroitu videotallenne unelmien idea-alustan suunnitelmien esittelystä.

Tulokset, jotka nousivat aineistosta, olivat monipuolisia, mutta lähes yhtenäisiä: osallistujien toiveena oli idea-alusta jatkuvasti päivittyvä ja ajan tasalla pysyvä verkkosivuston ja/tai puhelinsovelluksen muodossa, jonka toiminta perustuu yhteisöllisyyteen ja kollegiaaliseen tukeen. Suunnitelmissa korostui myös toive idea-alustan käytön rajoittamisesta luotettavan ja laadukkaan pedagogisen sisällön varmistamiseksi sekä kuvataideopettajien työn turvaamiseksi.

Avainsanat: Kuvataideopettajat, kuvataideopetus, opetuksen suunnittelu, oppimateriaalit, opettajan hyvinvointi

University of Lapland, Faculty of Art and Design

Title: “So that you don't always have to try to find everything by yourself” – Qualitative research into the wishes and needs of visual arts teachers for an idea and material platform to support teaching planning

Author: Erica Niemelä

Degree programme: Art education

Type of Work: Master's thesis

Number of pages: 51 + 1 attachment

Year: 2025

Abstract:

My Master's thesis surveys the wishes and needs of visual arts teachers to support the planning of visual arts instruction. The research is based on a problem I noticed during my studies in art education: there are not many textbook options available for visual arts instruction, and lesson ideas and materials are scattered across many different websites online. A few other Master's theses have been written on the topic in recent years, but it has not been researched otherwise.

The research question of my thesis is: “What are the needs and wishes of visual arts educators teaching at school for a functional way to find lesson ideas and materials effortlessly in one place in order to diversify teaching and reduce planning work?” The goal of my research is to find out what kind of needs and wishes visual arts educators have for a functional platform where they can find meaningful and effortless lesson ideas and materials for visual arts classes for every school grade. By platform I mean a place, event, or other format for sharing teaching ideas and materials.

The research was conducted using qualitative research methods and was carried out as a workshop, with a total of 19 art education students and two art teachers participating. The data consists of ideas generated from group discussions on sticky notes and a transcribed video recording of the presentation of the plans for the dream idea platform.

The results that emerged from the data were diverse, but almost consistent: the participants wanted an idea platform in the form of a constantly updated and up-to-date website and/or phone application, whose operation is based on community and collegial support. The plans also emphasized the wish to limit the use of the idea platform to ensure reliable and high-quality pedagogical content and to protect the work of visual arts teachers.

Keywords: Art teachers, art education, teaching planning, learning materials, teacher well-being

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	5
2. Taidekasvatus koulussa	10
2.1 Muuttuva ja eläväinen taidekasvatus	10
2.2 Tarve kuvataidekasvatuksen oppimateriaaleille	14
3. Ammattina kuvataideopettaja	19
3.1 Kuvataideopettajiin kohdistuvat odotukset.....	19
3.2 Kuvataideopettajan työn arvostus	22
4. Tutkimuksen toteutus.....	25
4.1 Tutkimuksen tavoite, tehtävä ja tutkimuskysymys.....	25
4.2 Tutkimuksen eteneminen	26
4.3 Laadullinen tutkimus	28
4.4 Aineisto ja aineiston analyysi	31
4.5 Tutkimuksen luotettavuus ja tutkimusetiikka	32
5. Tutkimustulokset	34
5.1 Lähteet oppituntimateriaalien ja -ideoiden suunnittelun tukena.....	34
5.2 Oppituntisuunnittelun ja -materiaalien kehittämisen haasteet	41
5.3 Unelmien idea-alusta apuna suunnittelutyössä	45
6. Johtopäätökset.....	52
7. Pohdinta.....	54
8. Lähteet	56
Liite 1	62

1. Johdanto

Pro gradu -tutkielmani taustalla on ongelma, jonka olen huomannut opintoihini kuuluvissa opetusharjoittelussa. Nimittäin peruskouluissa ja lukioissa käytyjen harjoitteluiden aikana olen käyttänyt monia tunteja vuorokausista kuvataiteen oppituntien suunnitteluun ja opetusmateriaalien valmistamiseen. Kuvataiteen oppikirjojen määrän ollessa laskettavissa yhden käden sormilla ja oman kokemukseni pohjalta harvemmin tarjolla kouluissa, jää kuvataideopettajalle suuri työ valmistella oppituntia varten kaikki itse.

Kotimaisen oppimateriaaleja esikoulusta aikuiskoulutukseen julkaisevan Otavan (n.d.) nettisivuilla olevassa artikkelissa todetaan oppimateriaalien olevan keskeinen työkalu niin oppilaiden tasa-arvoisessa oppimisessa kuin myös opettajien työn helpottajana. Artikkelissa painotetaan opettajan hyötyvän oppimateriaaleista opetuksen eriyttämisessä, mahdollisuutena käyttää monipuolisia ja nykyaikaisia oppimismenetelmiä sekä oppimateriaalien rinnalla olevat arviointityökalut ja pedagogiset ohjeistukset, opettajan tukimateriaalit, olevan keskeisessä roolissa opetuksen suunnittelua. Oppilaille taas artikkeli avaa oppimateriaalien tuovan rakenteen oppimiselle, tukevan oppilaiden tiedon omaksumista sekä mahdollistaa oppimisen jatkumisen kotona. Myös toisen kotimaisen oppimateriaalien tuottajan Sanoma Pron nettisivuilla oppimateriaalitekijä ja opettajankouluttaja Hannele Cantell (2022) kertoo laadukkaiden oppi- ja tukimateriaalien keskeisimmäksi tavoitteeksi sen, että opettaja voi niiden avulla keskittyä itse opetustyöhön, pedagogisten ratkaisujen tekemiseen ja oppilaiden ja opiskelijoiden kohtaamiseen. Edellä mainitut artikkelit kokoavat hienosti ajatuksia oppimateriaalien tärkeydestä ja haasteista niiden puuttuessa. Ainoa ongelma on vain se, ettei Otava eikä Sanoma Pro kumpikaan kotimaisena oppimateriaalien tuottajana tarjoaa verkkosivuillaan yhtäkään kuvataiteen, musiikin tai käsityön oppikirjaa tai muuta oppi- ja tukimateriaalia kyseisille oppiaineille poissulkien Sanoma Pron askarteluvinkit esikoululaisille. Tasa-arvoista ja laadukasta opetusmateriaalia on siis tarjolla, mutta harvemmin taide- ja taitoaineille.

Vaikka kuvataiteen opetusta varten olevia oppikirjoja onkin hyvin vähän, niin kyllä niitä siitä huolimatta löytyy. Yksi esimerkki on Santalahti-kustannuksen, entisen PS-kustannuksen, kustantama Loikkaa kuvikseen! -oppikirja, jonka ovat kirjoittaneet Milla Kaitajärvi ja Niina Honkala. Molemmat heistä ovat luokanopettajia, jotka ovat erikoistuneet kuvataiteen opetukseen. Jo oppikirjan alkusanoissa Kaitajärvi ja Honkala (2021) kertovat, että ajatus oppikirjan kirjoittamisesta syntyi kuvataiteen oppikirjojen tarpeesta:

Kirjaesittelijä vierailee jälleen opettajainhuoneessa. Tarjolla on mittava kattaus uuden opetussuunnitelman mukaan muokattua äidinkielen, matematiikan, ympäristötiedon ja kielten materiaalia. Entä kuvataide? Valitettavasti ei mitään. Miksi ei? Idea kirjan tekemiseen syntyi tästä tarpeesta. Kaikki alakoulussa kuvataidetta opettavat eivät ole erikoistuneet sen opettamiseen, minkä vuoksi kaivataan ideoita ja apua, kuinka kuvataidetta voisi opettaa. Sama ongelma on joskus valitettavasti myös yläkouluissa.

(Kaitajärvi & Honkala, 2021, s. 7)

Mielestäni se kiteyttää hyvin kuvataiteen oppimateriaalien tilanteen kouluissa. Myös arviot Loikkaa kuvikseen! -oppikirjasta kertovat tarpeesta valmiille opetusmateriaalille. Resurssiopettaja Niina Fernström (n.d.) kirjoittaa kirja-arvostelussaan seuraavasti:

Työssäni opettajana olen huomannut, ettei kuvataiteen opettamiseen ole kovinkaan paljon tarjolla valmiita, opetussuunnitelmaan pohjautuvia opetusideoita. Toki Pinterest on pullollaan kekseliäitä ja hauskoja ideoita kuvistunneille, mutta kuten muissakin oppiaineissa, myös kuvataiteessa tavoitteiden ja harjoitusten tulisi pohjautua opetussuunnitelmaan ja oppilaiden kanssa tulisi tutustua monipuolisesti erilaisiin kuvataiteen työtapoihin.

(Fernström, n.d.)

Koska Loikkaa kuvikseen! -oppikirja on suunnattu vuosiluokille 1–7, on se suunnattu enemmän kuvataidetta opettaville luokanopettajille. Fernström (n.d.) suosittelee oppikirjaa erityisesti heille, jotka eivät ole erikoistuneet kuvataiteeseen oppiaineena, mutta opettavat sitä. Entä he, jotka ovat erikoistuneet kuvataiteen opetukseen, me kuvataidekasvattajat? Oletetaanko meiltä alan ammattilaisina enemmän luovuutta ja työpanosta oppituntien ja -materiaalien suunnitteluun?

Vilma Talasjärvi (2021) kartoittaa pro gradu -tutkielmassaan *“Tukimateriaalit kuvataideopettajan työn ja ammatillisen kasvun tukena: Oppi- ja tukimateriaalien tarve ja käyttö kuvataideopetuksessa”* kuvataideopettajien käyttämiä oppi- ja tukimateriaaleja ja heidän tarvettaan niille. Tutkimuksen yhtenä tuloksena osa tutkimukseen osallistuneista opettajista kaipasi “paikkaa, jossa materiaalia löytyy kootusti yhdestä paikasta” (Talasjärvi, 2021, s. 51). Siksi haluan rajata oman pro gradu -tutkimukseni tähän kyseiseen “yhteen paikkaan”, jonka määrittelen alustaksi. Tutkimukseni tavoite on selvittää, millaisia tarpeita ja toiveita kuvataiteen opettajilla on toimivasta alustasta, mistä löytää mielekkäästi ja vaivattomasti oppitunti-ideoita ja -materiaaleja kuvataiteen tunneille jokaiselle kouluasteelle. Alustalla tarkoitan paikkaa, tapahtumaa tai muuta formaattia oppitunti-ideoiden ja -materiaalien jakamiselle kuten esimerkiksi nettisivu, oppikirja tai koulutustyöpajaa.

Tarve yhtenäiselle alustalle oppitunti-ideoiden ja -materiaalien jakamiselle ja hakemiselle on myös sen vuoksi, että Ylioppilaslautakunta valmistelee kuvataiteen ylioppilaskirjoituksia vuodelle 2029. Ylioppilaslautakunta otti vastaan lausuntoja alan ammattilaisilta valmistelussa olevasta taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeesta ja lausunnoissa pidettiin tärkeänä, että kokeiden tulee perustua opetussuunnitelman perusteisiin mahdollistaakseen kokeiden yhdenvertaisuuden kaikille opiskelijoille eivätkä koulun resurssit saa olla este opiskelijoiden tasa-arvoisille lähtökohdille. (Ylioppilaslautakunta, 2025.) Tämä tarkoittaisi sitä, että kuvataideopetuksen tulisi olla yhtenäistä ja kuvataiteen opetukseen tarkoitettun materiaalin mahdollistaminen opettajille olisi yksi ratkaisu tähän.

Tutkielmani on toteutettu laadullisen tutkimuksen menetelmillä ja sen keskiössä ovat tutkimukseen osallistuneiden kuvataidekasvattajien omat kokemukset ja heidän ideansa toimivasta ja mielekkästä idea-alustasta, joka vastaisi heidän tarpeitaan. Tutkimus toteutettiin työpajan muodossa osana Lapin yliopiston kuvataidekasvatuksen opetusharjoittelun infotilaisuutta ja sen piilotavoitteena oli myös aktivoida tulevia ja kentällä toimivia kuvataideopettajia keskustelemaan yhdessä kuvataiteen oppiaineen ja opettajuuden kehittämisestä.

Teoriakatsauksessa rajaan ulkopuolelle vuosiluokat 1–6 ja keskityn 7–9 vuosiluokkien sekä lukion kuvataideopetukseen, sillä 1–6 vuosiluokkien kuvataidetta opettaa yleensä luokanopettaja ja vasta 7. vuosiluokasta eteenpäin oppiainetta opettaa siihen erikoistunut kuvataideopettaja. Kun yritin löytää lähdekirjallisuutta taustoittamaan tutkimustani, huomasin, että kuvataideopettajien työstä ja heidän tarpeestaan valmiille tuki- ja oppimateriaaleille on tehty viime vuosina muutamia pro gradu -tutkielmia (ks. esim. Talasjärvi, 2021, ja Stigell, 2022), mutta muuten kyseistä aihetta ei ole tutkittu paljoa viimeisen 10 vuoden aikana. Siksi pääosassa tutkielmaani toimii aineistoni ja siitä nousseet tutkimustulokset, joita pyrin taustoittamaan löytämälläni kirjallisuudella.

Tutkielman alussa avaan tutkimuksen taustalla olevaa teoriataustaa. Toisessa luvussa lähdän liikkeelle kuvataiteen oppiaineesta ja sen kokemasta vaihderikkaasta matkasta nykypäivän kuvataidekasvatukseen. Pohdin, onko tällä muutosten matkalla ja nykytaiteen vallitsemalla kuvataiteen oppiaineella vaikutusta kuvataiteen valmiiden oppimateriaalien tilanteeseen sekä millaisia lähtökohtia kuvataide oppiaineena antaa oppimateriaalien kehittämiseksi. Kolmannessa luvussa mietin valmiiden, painettujen oppimateriaalien vähyyttä ja netissä olevien avointen materiaalien hajanaisuutta kuvataiteen opettajan työn näkökulmasta. Onko kuvataiteen opettajalle asetettu liian isot odotukset muihin opettajiin nähden? Pohdin myös, näkyykö kuvataiteen opettajien ja heidän työhönsä kohdistuvassa arvostuksessa ja sen mahdollisessa vähyydessä viitteitä siihen, että valmiit opetusmateriaalit voisivat muuttaa asenteita heitä kohtaan. Neljännessä luvussa avaan tekemääni tutkimusta: sen tehtävää ja tavoitteita, tutkimuksen etenemistä sekä laadullisen tutkimuksen menetelmien näkymistä siinä. Kerron tutkimusaineiston keräämisestä ja sen analyysimenetelmästä sekä pohdin tutkimukseni luotettavuutta ja tutkimuseettisiä käytänteitä. Viidennessä luvussa esittelen aineistosta

löytämäni tutkimustulokset: osallistujien käyttämät lähteet oppituntimateriaalien ja -ideoiden suunnittelun tukena, heidän kokemansa haasteet oppituntisuunnittelussa ja -materiaalien kehittämisessä sekä heidän toiveensa toimivasta idea-alustasta. Kuudennessa luvussa kokoan johtopäätöksiä tutkimusten tulosten ja esittämäni teoriataustan suhteesta toisiinsa. Seitsemännessä luvussa päätän tutkimukseni nostamalla tutkimukseni ongelmasta, toteuttamisesta, tuloksista ja johtopäätöksistä nousseet ajatukseni. Pohdin myös, että mitä se vaatisi, että tällainen idea-alusta kaipaisi konkreettisesti toimiakseen.

2. Taidekasvatus koulussa

Tässä teorialuvussa aloitan avaamalla kuvataidekasvatuksen historiallista kehitystä ja sen muodostumista nykyiseen muotoonsa. Toisessa alaluvussa tutkin olemassa olevia oppikirjoja sekä netissä olevia avoimia opetusmateriaaleja kuvataiteen opetukseen ja pohdin oppimateriaalien tarvetta kuvataideopetuksessa.

2.1 Muuttuva ja eläväinen taidekasvatus

Kuvataidekasvatus on muuttunut ja kehittynyt ajan saatossa. Juha Varton (2011) mukaan nykyaikaisessa mielessä toimiva taidekasvatus sai alkunsa Valistuksesta ja se inspiroitui Romantiikan taiteellisesta ja älyllisestä suuntauksesta. Tällöin taiteellinen toiminta on nähty arvokkaana yhteiskunnan ylläpitäjänä, sillä sen tavoitteena oli kansallisen kulttuurin esittäminen ja kehittäminen. Tässä yhteydessä koettiin tarvetta laajentaa taiteen kasvatus kaikille mahdolliseksi. (Varto, 2011, s. 20.) Tätä edelsi taitaminen eli hyödyllisten taitojen korostaminen ja niiden avulla saavutettu kauneus, viihtyminen, lisäarvo ja vaihtoarvo. Taitamista pidettiin tärkeässä asemassa, vaikkakin sen luomaa kauneutta ylimääräisenä, ja näitä taitoja välitettiin sukupolvilta toiselle. Tämä johti kulttuurin ylläpitämiseen. (Varto, 2011, s. 17–18.) Pirkko Pohjakallion (2005) kertoo Suomessa taidekasvatuksen alkaneen kansakouluissa teollisen vallankumouksen myötä ja sen olleen alun perin piirustuksen oppiaine. Piirustuksen oppiaineen tehtävänä oli kouluttaa nimenomaan “piirtämis- ja suunnittelutaitoista sekä esteettiseltä maultaan kouluttua työväkeä”. (Pohjakallio, 2005, s. 35.) Samaan aikaan taidekasvatuksen aivan toisella laidalla sen tehtävä oli opettaa yläluokille “esteettisen kielen merkityksestä”, joka yhdistettiin vallan ja johtamisen ominaispiirteisiin. Näin ollen taidekoulutuksen tehtävä oli myös kasvattaa eroa ylä- ja alaluokkien välille. (Pohjakallio, 2005, s. 36.)

Kansallisromantiikan väistyttyä modernismin tieltä, nousi taidekasvatukseen uusi tavoite: “yksilön kehittyminen ja kehittyminen yksilöksi”. Tällöin taidekasvatuksen alalla alettiin puhua myös luovuudesta ja ilmaisusta. (Jarzombek, 2000; Varto, 2011, s. 20.) Taiteellinen ilmaisu koostuu siitä, kun taiteen tekijä asennoituu ilmaisun prosessissa tutkimaan sekä säätelemään omaa suhdettaan maailmaan ja tätä kautta hän tunnistaa itsensä omista teoistaan, jotka ovat kietoutuneet ympäröivään maailmaan. Ilmaisun taustalla onkin arkipäivän kokemukset ja toimet, joista koostuu olemisen merkitys. (Merleau-Ponty, 1962/1995; Rouhiainen, 2011, s. 87.) Suomalainen kuvataidekasvatus pohjautuu edelleen tähän kyseiseen modernistiseen ideaan, joka korostaa nimenomaan “itseilmaisukasvatusta” taitojen sijaan. (Jarzombek, 2000; Varto, 2011, s. 20.)

Postmodernin aikakauden saavuttua taiteen kentälle, oli taidekasvatus jälleen muutosten keskellä ja alettiin miettiä, että ovatko taidot osa taidetta ollenkaan ottaen huomioon taiteen saaneen nimensä alunperin taidoista. Tämä näkyy niin, ettei taidekasvatuksessa pyritty enää kehittämään jotain tiettyjä taitoja eteenpäin, vaan taiteessa tärkeintä on se, mitä sillä halutaan kertoa ja sanoa hyödyntäen nykytaiteelle ominaisesti erilaisia tekniikoita. (Varto, 2011, s. 21.) Tämä muutos näkyi myös oppiaineen nimessä: ennen toista maailmansotaa nimi oli piirustus, sodan jälkeen se muuttui kuvaamataidoksi ja lopulta se vaihtui kuvataiteeksi vuonna 1999 (Pohjakallio, 2005, s. 29). Taidekasvatuksen keskeisimpien tunnuspiirteiden eli taitojen painotuksen kadottua tilalle tuli avoin ja vapaa toimintaympäristö. Muutoksen nopea eteneminen vaikutti voimakkaasti taidekasvatuksen käytäntöihin. Tästä huolimatta taidot ovat kuitenkin säilyneet osana taidekasvatusta, kun taiteen sanoma pitää keksiä ja siihen käytettävät ilmaisun välineet löytää. (Varto, 2011, s. 21.)

Vuonna 2014 Opetushallituksen julkaisemassa Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 7–9 vuosiluokkien kuvataiteen opetuksesta kerrotaan, että sen tehtävä on kuvia tuottamalla ja niitä tulkitsemalla tukea oppilaan identiteetin kehittymistä, kulttuurista osaamista sekä yhteisöllisyyttä. Opetuksen perustana onkin oppilaan “omat kokemukset, mielikuvitus ja kokeileminen”. Opetuksen tarkoitus on myös kehittää oppilaan kykyä tulkita taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa tapahtuvia ilmiöitä. (Opetushallitus, 2014, s. 426.) Kuitenkin kuvataiteen opetuksen tulisi myös vahvistaa oppilaan kuvallisen tuottamisen taitoja ja lisäksi kannustaa oppilasta toimimaan erilaisissa visuaalisissa

ympäristöissä (Opetushallitus, 2014, s. 426). Teija Löytönen (2011) kirjoittaakin taiteen opetuksen tarjoavan monipuolisesti näkökulmia omaan suhteensa todellisuuteen, kun taide voi olla tunneilmaisua, yhteiskuntakritiikkiä, ajanvietettä sekä mahdollisesti myös jotain muuta (Löytönen & Sava, 2011, s. 99).

Marjo Räsänen (2015) kuvaa nykyistä kuvataiteen oppiainetta kokonaisvaltaiseksi taidepedagogiikaksi, joka koostuu seuraavista asioista:

- kognitiivisesta ja konstruktivistisesta oppimiskäsityksestä
- kokemuksellisesta ja transformatiivisesta oppimisesta
- kriittisestä ja julkisesta pedagogiikasta
- integroivasta kuvataideopetuksesta
- taiteellisesta käsitteellistämisestä

(Räsänen, 2015, s. 19–20)

Tämän kaiken hän tiivistää visuaalisen kulttuurin monilukutaidoksi, jonka hän nostaa kuvataidekasvatuksen keskeisimmäksi käsitteeksi. (Räsänen, 2015, s. 19–20.) Kognitiivinen oppimiskäsitys ilmenee kuvataidekasvatuksessa prosesseissa, joissa oppija tiedostaa ympäristönsä ja oman ajattelunsa. Tätä tietoa oppija muodostaa “aistien, tunteiden ja käsitteiden vuorovaikutuksessa” (Räsänen, 2015, s. 21). Konstruktivistinen oppimiskäsitys pohjautuu oppijan jo olemassa oleviin tietoihin ja kokemuksiin sekä sen tarkoituksena on näiden tietojen osasten tiedostaminen ja kyseenalaistaminen eli kriittinen oppiminen (Räsänen, 2015, s. 24). Transformatiivinen oppiminen viittaa oppijan kriittiseen reflektioon kyseisistä olemassa olevista tiedoistaan, uskomuksistaan ja asenteistaan, jonka tuloksena oppija luo uusia näkökulmia ympäröivästä maailmasta (Räsänen, 2015, s. 33). Kriittinen pedagogiikka näkee kuvataidekasvatuksen osana kulttuuripolitiikkaa ja nostaa opetussuunnitelman yhteiskunnallista merkitystä. Se myös keskittyy kuvataiteen opettajan kokonaisvaltaiseen työhön ja käsittää hänet “kulttuurityöntekijänä”. (Räsänen, 2015, s. 35–36.) Taiteellinen käsitteellistäminen viittaa siihen, että havainnoidessaan ympäröivää maailmaa ihminen muuttaa tekemänsä havainnot symboleiksi. Nämä symbolit eli kokemukset sitoutuvat ihmisen tekemään taiteeseen, jonka avulla se tulee nähtäväksi ja tulkittavaksi myös muille. Tämän vuoksi taidekasvatuksessa on tärkeää opettaa taiteellisten symbolijärjestelmien hallintaa, jotta henkilö on kykenevä tuottamaan ja tulkitsemaan taidetta. (Räsänen, 2015, s. 26–30.) Julkinen

pedagogiikka tarkoittaa kuvataidekasvatuksessa oppijan kasvua kulttuurin kautta ja se ilmenee erityisesti populaaritaiteen, mediakasvatuksen sekä ympäristö- ja yhteisötaiteen projekteissa (Räsänen, 2015, s. 46–48). Kokemuksellinen oppiminen on yhteydessä kehollisuuteen. Kehollinen toiminta luo kiinteän suhteen oppijan ja fyysisen maailman välille ja synnyttää kokemuksellista tietoa. (Räsänen, 2015, s. 37–38.)

Kehollisuuden merkitystä onkin korostettu taidekasvatuksesta puhuttaessa. Marja-Leena Juntunen (2011) lainaa sveitsiläisen säveltäjä-pedagogin ajatusta siitä, että “kaiken taiteen takana on inhimillinen tunne, joka on sekä koettavissa että ilmaistavissa parhaiten kehon avulla” (Jaques-Dalcroze, 1965/1920; Juntunen, 2011, s. 67). Sen vuoksi kehollisuuden yhdistäminen taidekasvatukseen koetaan osana kokonaisvaltaista oppimista, kun mieli ja keho tekevät yhteistyötä luoden reflektiivistä oppimista (Juntunen, 2011, s. 68). Se kuitenkin vaatii kuvataiteen opettajalta monipuolista osaamista, mutta sen edistäminen on yksi isoimpia haasteita opettajankoulutuksessa, kun se vaatisi eri oppiaineiden ja niiden opettajien välistä yhteistyötä mahdollistaakseen kokonaisvaltaisia oppimiskokemuksia oppijoille (Juntunen, 2011, s. 70). Oman kokemukseni pohjalta kuvataidekasvatuksen opinnoissa yhteistyötä tehdään opiskelijoiden kesken lähinnä muiden kuvataidekasvatuksen koulutusohjelman opiskelijoiden kanssa sekä toisinaan luokanopettajaopiskelijoiden kanssa. Ehkä tässä nousee esille opettajankoulutuksen kehitystarpeet, jotka eivät ole pysyneet kuvataiteen oppiaineen kehityksen kanssa ajan tasolla.

Taidekasvatus on siis elänyt vallinneiden aikakausien ja taidesuuntausten mukana. Piirustuksen oppiaineesta on siirrytty kuvataiteen oppiaineesta, joka pyrkii laajenemaan taitoja painottavasta opetuksesta kokonaisvaltaiseen taide- ja ilmaisukasvatukseen yhdistämällä kehon ja mielen. Se on myös kasvanut erittäin laajaksi aihepiiriltään. Kuvataiteen opettajat kokevatkin, että kuvataiteen oppiaineen jatkuva laajeneminen ja siihen liittyvät haasteet ovat yksi kuormittavimpia tekijöitä, kun kuvataiteen kenttä on jossain määrin määrittelemätön ja hyvin laaja-alainen (Malinen ym., 2022).

2.2 Tarve kuvataidekasvatuksen oppimateriaaleille

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan kuvataiteen oppiaineen tulisi tarjota 7–9 vuosiluokille “oppimisympäristö ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen”. Opetuksen tulisi myös tukea ilmiöpohjaista taidetyöskentelyä taiteen perinteitä ja aikalaistaiteen toimintatapoja soveltaen. (Opetushallitus, 2014, s. 427.) Nämä periaatteet muodostavat pohjan opetuksen suunnittelulle ja opetusmateriaalin laatimiselle kuvataiteen oppiaineessa.

Jorma Vainionpää (2006, s.81) kuvailee oppimateriaaliksi kaikkea sitä tietoa, jota oppija hyödyntää oppimisprosessin aikana. Tämä käsittää muun muassa kaikki diaesitykset, tuntitehtävät ja ohjeistukset niille, esimerkkiteokset sekä kotitehtävät. Avoimet oppimateriaalit ovat vapaita tekijänoikeuksista tai vapaaseen käyttöön, muunteluun ja levitykseen lisensoituja materiaaleja, jotka ovat vapaasti opettajien hyödynnettävissä opetuksessa, oppimisessa tai tutkimuksessa. Näitä ovat muun muassa kursseja, videoita, kirjoja, artikkeleita tai tehtäväkokonaisuuksia. (Unesco, 2019; Tampereen yliopiston kirjasto, n.d.) Opetushallituksen (n.d.,a) mukaan digitaalinen teknologia tarjoaa paljon enemmän vuorovaikutteisia ja toiminnallisia mahdollisuuksia oppimateriaaleissa verrattuna painettuun oppimateriaaliin. Tutkielmassa keskityn ja tarkastelen yleisesti kaikkea tarjolla olevaa opetusmateriaalia kuvataiteen opetusta varten.

Kuvataiteen opetukseen perusopetuksen ylemmille vuosiluokille ja lukiolle on olemassa muutamia fyysisiä kuvataiteen oppikirjoja: yläkoulun kuvataiteen opetukseen löytyy *Kuvien kirja: Kuvataideopetuksen käsikirja perusopetukseen* (2006) ja *Kuvan tekijä: Taide ja visuaalinen maailma* (2004) sekä lukion kuvataiteen opetukseen suunnattu *Kuvataide: Visuaalisen kulttuurin käsikirja* (1999). Kyseiset kolme teosta ajoittuvat kaikki 1990-luvun lopun ja 2000-luvun alun välille. *Kuvien kirja* -teoksen kirjoittajat Anna-Christina Forsman ja Liisa Piironen (2006) kuvailevatkin teoksessaan *Kuvien kirja* teoksen ilmestyvän aikana, jona

kuvataiteen opetus on monien muutosten keskellä: media ja digitaalinen kuva tuli mukaan kuvataideopetukseen, oppiaineen nimi muuttui kuvaamataidosta kuvataiteeksi sekä suhde perinteisen ja uuden taiteen välillä hämmentää kuvataiteen opettajia (Forsman & Piironen, 2006, s. 5). Tämä muutosten aikakausi kuvataiteen oppiaineessa on synnyttänyt tarpeen oppimateriaaleille opettajien työn tueksi. Kuitenkaan 2000-luvun lopun jälkeen uusia fyysisiä materiaaleja kuvataiteen opetukseen ei ole julkaistu, vaikka tarve ajankohtaiselle ja päivitetylle oppimateriaaleille olisi edelleen. Voisiko syynä olla se, että painettu oppimateriaali ei pysy kuvataiteen opetuksen kehityksen perässä eikä näin palvele oppiaineen sisäisiä tarpeita?

Fyysisten kuvataiteen oppikirjojen vähyyttä tasapainottaa netistä löytyvä runsas kattaus avoimia oppitunti-ideoita ja -materiaaleja aiheesta kuin aiheesta. Oman kokemukseni mukaan ne ovat kuitenkin hyvin hajanaisesti ympäri nettiä. Tutkielmaa tehdessäni satuin löytämään Opetushallituksen (n.d., b) kuvataiteen opetuksen tueksi kokoaman listan erilaisista materiaaleista, verkostoista ja verkkosivuista, jossa mainitaan myös muutama tutkimuksen aineistosta noussut sivusto. Vaikka on hienoa, että Opetushallitus on koonnut kyseisen listan keventämään kuvataiteen opetuksen suunnittelutyötä, se ei silti korvaa mielestäni yhtenäistä alustaa. Oman kokemukseni mukaan nimenomaan materiaalien hajanaisuus on pidentänyt omaa suunnittelutyötäni, kun materiaaleja pitää hakea ja etsiä eri paikoista.

Opettajien käyttöön tarkoitetut ohje- ja taustamateriaalit sekä opettajan oppaat ovat olleet pitkään erittäin suosittuja ja laajasti käytössä. Tähän suosioon on liittynyt se, että 90-luvun alkupuolella toteutetun tutkimuksen mukaan moni opettaja kokee opetussuunnitelman vaikeasti ymmärrettäväksi ja sen takia oppikirja ja opettajan oppaat tuntuvat helpommalta tavalta päästä sisälle oppiaineeseen. (Atjonen, 1993; Vainionpää, 2006, s. 83.) Tämä käy järkeen kuvataiteen oppiaineen kohdalla, sillä vuoden 2014 Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa kuvataiteen oppiaineen tavoitteet ja tehtävät kuulostavat erittäin hienolta, mutta omakohtaisesta kokemuksesta voin samaistua, että niitä on toisinaan haastavaa tulkita. Tällöin toivoisi itsekkin, että käsillä olisi jo valmista opetusmateriaalia, ettei joutuisi toistuvasti vaivaamaan päätänsä opetussuunnitelman ja sen tavoitteiden kanssa.

Kun opettaja saa helpotusta opetuksen suunnitteluun valmiiden opetusmateriaalien ja opettajan oppaiden avulla, siirtyy vastuuta oppituntien kulusta ja sisällöstä oppikirjojen tekijöille (Atjonen, 1993; Vainionpää, 2006, s. 83). Tutkimuksen mukaan opettajat pitivätkin opettajan oppaita tärkeimpänä pedagogisena lähteenä opetuksen suunnittelussa (Kuusisto, 1989; Vainionpää, 2006, s. 83). Valmiiden opetusmateriaalien käytöllä on nähty myös kielteisiä vaikutuksia: se saattaa kaavamaisistaa oppituntien rakenteen. Oppikirjojen tekijöille siirtyy merkittävä vastuu, sillä heidän tuottamansa materiaalit voivat määrittää opetus- ja oppimistapahtuman kulkua enemmän kuin virallinen opetussuunnitelma. Siihen voi olla yhtenä syynä se, että tutkimuksen mukaan opettajat kokevat opetussuunnitelman osin abstraktiksi dokumentiksi ja tukeutuvat mieluummin oppikirjaan ja opettajan oppaisiin. Se saattaa aiheuttaa oppituntien rakenteeseen kaavamaisuutta (Atjonen, 1993; Vainionpää, 2006, 83). Samoin tutkimuksen mukaan opettajat pitivät opettajan oppaita merkittävimpänä pedagogisena tietolähteenään” (Kuusisto, 1989; Vainionpää, 2006, s. 83).

Opetushallituksen (2004) Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa vuodelta 2004, kuvataiteen oppiaineen keskeisissä sisällöissä osataan nimetä konkreettisia taiteen tekemisen tekniikoita, aiheita sekä rajata esiteltäviä taiteilijoita taiteen tyyllisuuntauksien ja aikakausien mukaan (Opetushallitus, 2004, s. 237). Sen sijaan vuoden 2014 opetussuunnitelman perusteissa kuvataiteen sisältöjä ei ole annettu suuntaa antavaa rajausta, vaan ne on hyvin yleisellä tasolla selitetty. Selattuani kahden tunnetun suomalaisen oppimateriaalin valmistajan, Sanoma Pron ja Otavan, nettisivuja huomasin, että moni heidän oppikirjojen tekijöistä ovat itsekin opettajia eli alan ammattilaisia. Oppikirjojen tekijät eivät ole siis näissä tapauksissa ketä vain, vaan he ovat nimenomaan alalle kouluttautuneita ja siellä työskenteleviä henkilöitä. Oppimateriaalit siirtyvät siis opettajilta opettajille ja kuka tietäisi opettajien tarpeista paremmin kuin opettajat itse.

Kuvataideopetuksen asiantuntijayhteisö Kuvis Ry:n (2023) järjesti kyselyn jäsenistölleen ja he tekivät sen pohjalta yleistävän suosituksen, jonka tarkoituksena on tukea kuvataideopettajaa neuvotteluissaan muun muassa perusopetuksen taide- ja taitoainelisästä. Yhteisön puheenjohtaja Jari Koljonen kokoaa kuvis.fi-sivustolla kyselyn tulosten pohjalta seuraavasti:

Kuvataide on oppiaine, jossa jokainen opettaja yleensä valmistaa oman opetusmateriaalinsa. Oppiaineessa ei ole vuosittain vaihtuvaa opettajan kirjaa tai koulukirjoja oppilaille. Kuvataiteessa käytetään paljon erilaisia välineitä ja materiaaleja, opitaan välillä muualla kuin kuvataideluokassa – vaikkapa museossa tai elokuvateatterissa – ja tehdään paljon sellaista, joka halutaan näkyville koko kouluun.

(Koljonen, 2023)

Milla Rannanjärven (2001, s.82) mukaan kuvataideopettajat käyttävät ison osan omasta vapaa-ajastaan pakollisten opetusmateriaalien suunnitteluun ja toteuttamiseen. Omien opetusharjoittelukokemusteni perusteella olen saattanut käyttää useita tunteja päivässä kuvataiteen oppimateriaalin suunnittelun. Kaikki lähtee oppitunnin idean keksimisestä, siirtyen suunnittelemaan opetussuunnitelman tavoitteisiin pohjautuvaa tehtävänantoa ja sitä tukevaa opetusmateriaalia esimerkkikuvineen ja -taiteilijoineen. Sitten laaditaan vielä tuntisuunnitelma ja oppitunnin rakenne. Tämä osoittautui kuormittavaksi osaksi kuvataiteen opettajan työtä. Rannanjärvi toteaaakin, että taiteen kentän ollessa erittäin laaja, joutuu opettaja itse päättämään, mitä asioita hän kokee tärkeimmäksi opettaa oppilaille (Rannanjärvi, 2001, s. 88). Se saattaa osaltaan selittää sen, miksi kuvataiteen opetuksen tueksi ei ole tarjolla laajasti aihekokonaisuuksia kokoavia oppikirjoja, ja minkä vuoksi netistä löytyy paljon tiettyyn aiheeseen erikoistuneita opetusmateriaalia kokoavia sivustoja. Tällaisesta sivustosta esimerkkinä nostan Koulukuvis-sivuston, joka on Kuvataideopettajat Kuvis ry:n vapaaehtoisvoimin ja jäsenmaksuvaroin ylläpitämä kuvataiteen opetuksen sisältöjä kokoava avoin nettisivusto. Kuvataiteen opetukseen suuntautuva oppimateriaali on niin kaivattua, että kuvataiteen opettajat maksavat itse saadakseen sitä. Mielestäni se on epäreilua, sillä muissa oppiaineissa, joihin painettua oppimateriaalia on tarjolla, materiaalin hankkii koulu.

Sen lisäksi, että oppimateriaalit tukevat kuvataideopettajan työtä, tukevat ne myös oppijan oppimista kotona. Oppijan kasvatuksesta on ensisijaisesti vastuussa hänen huoltajansa, jonka tehtävä on huolehtia oppijan oppivelvollisuuden suorittamisesta. Koulun tulee kuitenkin tukea

kodissa tapahtuvaa kasvatustyötä. (Opetushallitus, 2014, s. 35) Huoltajat kuitenkin tarvitsevat jotain konkreettista materiaalia oppiaineesta voidakseen tukea lapsen ja nuoren oppimista kotona. Monissa oppiaineissa onkin tätä varten oppikirjat, jotka sisältävät tietoa käsiteltävästä aiheesta sekä kotitehtäviä. Miten sitten kuvataiteen opetuksen kanssa? Miten vanhempi voi tukea kuvataiteen oppimista, jos hänelle ei ole konkreettisesti tarjolla tietoa aiheesta ilman, että kuvataiteen opettaja valmistaa itse kyseisen materiaalin kotiin vietäväksi?

Opetussuunnitelman perusteissa myös todetaan, että kuvataiteen opetuksen tulee asettaa pohja oppilaan paikalliselle ja globaalille toimijuudelle (Opetushallitus, 2014, s. 426). Tämä tarkoittaa sitä, että opetuksen tulisi olla sidoksissa paikalliseen ympäristöön ja siellä tapahtuviin ilmiöihin sekä ihmisiin eli paikallisiin asukkaisiin ja taiteilijoihin. Pohdin, voisiko tämä olla haasteena valmiiden ja yhtenäisten kuvataiteen oppimateriaalien suunnittelussa, kun jokaisella alueella on omat paikalliset taiteilijat, vierailukohteet sekä mahdolliset ilmiöt.

Taideyliopiston (2022) ja alan asiantuntijoiden kokoamassa kuvataidekoulutuksen ja -kasvatuksen vuoden 2030 visiossa korostetaan tarpeita kehittää kuvataidekasvatuksen tutkimusta ja pedagogiikkaa, erityisesti opetussuunnitelmauudistusten yhteydessä. Visiossa esitetään, että opetussuunnitelmauudistusten yhteydessä tulisi kehittää tutkimusperustaisia oppimateriaaleja, jotka tukevat opettajia sekä temaattisen opetuksen suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kehittämistä. (Taideyliopisto, 2022, s. 13.)

Oppimateriaalit kuvataiteen opetuksen tueksi olisivat siis erittäin toivottua, mutta fyysisiä oppikirjoja ei ole 2000-luvun alun jälkeen julkaistu ja avoimet materiaalit verkossa ovat levittäytyneet hajanaisesti eri sivustoille. Saadakseen oppimateriaalia opetuksen tueksi kuvataiteen opettaja voi joutua maksamaan itse materiaalista, toisin kuin muissa oppiaineissa, joissa oppikirjat on hankittu koulun toimesta. Oppimateriaalilla on tärkeä rooli niin itse kuvataiteen oppitunnilla opettajan apuna kuin myös oppijan kotona oppimisen tukena. Mahdollinen haaste kuvataiteen oppimateriaalille voi todennäköisesti olla oppiaineen paikallisuuden vuoksi, jolloin yhtenäistä oppimateriaalia on haastavaa suunnitella ja tuottaa kaikkiiin Suomen kouluihin. Tarve kuvataiteen oppimateriaaleille ja kuvataiteen opetuksen kehittämiseksi kuitenkin tiedostetaan ja vaaditaan kuvataideopettajien toimesta.

3. Ammattina kuvataideopettaja

Tässä teorialuvussa tarkastelen kuvataideopettajiin kohdistuvia odotuksia (3.1) sekä heidän työnsä ja ammattinsa arvostusta (3.2).

3.1 Kuvataideopettajiin kohdistuvat odotukset

Opetushallituksen mukaan opettajan tehtäviin kuuluu opetuksen suunnittelu, opettaminen, tuen antaminen sekä oppilaan ja koko opetusryhmän oppimisen ja työskentelyn arvioiminen (Opetushallitus, 2014, s. 106). Kuitenkin kuvataiteen opettajiin kohdistuu myös näiden tehtävien lisäksi muita odotuksia.

Kuvataiteen opetukseen liitetään usein sisältöjä, joita on mahdollista käsitellä myös muissa oppiaineissa samalla edesauttaen niissä oppiaineissa menestymistä. Tällaisia aiheita ovat esimerkiksi teknologiaopetus, mediakasvatus ja kuva-analyysi. (Mallinen ym., 2022.) Kuten aiemmassa teorialuvussa avasin Räsäsen (2015) kuvailemaa kokonaisvaltaista kuvataideopetusta (ks. luku 2.1 “Muuttuva ja eläväinen taidekasvatus”), on kuvataiteen oppisisältö laajentunut valtavasti siitä, mistä kansakoulun piirustuksen oppiaine on saanut juurensa. Oppivelvollisille annettavan perusopetuksen tuntijako Valtioneuvoston asetuksessa (286/2024: 6 §) kuvataiteen opetukselle on kuitenkin annettu vain vähintään kaksi vuosiviikkotuntia 7–9 vuosiluokille. Kuvataideopettajan odotetaan näin tukevan myös muiden oppiaineiden tavoitteita, vaikka käytettävissä oleva opetusaika on rajallinen jo pelkästään sisällöltään laajan kuvataiteen oppiaineen opetukseen.

Piritta Malinen, Sirpa Kärkkäinen ja Valpuri Grönholm (2022) kirjoittavat, että Kuvis Ry:n teettämän kuvataideopettajien työhyvinvoinnin ja jaksamisen kartoittamiseen tarkoitetun kyselyn mukaan alle puolet kyselyyn vastanneista koki taloutensa olevan vakaa. Huoli taloudesta on kuormittavaa, eikä houkuttele kuvataideopettajan ammattiin. Opettajien kerrotaan joutuvan edistämään omien kurssiensa näkyvyyttä ja osallistujamääriä, jotta opetustarjonta pysyy yllä ja työllisyys turvattuna. (Malinen ym., 2022.) Tästä voisi päätellä, että kuvataiteen opettajalta odotetaan itsensä työllistämistä ja pitävän itse huolen siitä, että kuvataiteen valinnaisiin opintoihin osallistuu tarpeeksi oppijoita takaakseen hänelle itselleen töitä ja taloudellisen turvan.

Rannanjärven mukaan opettajien arkea painostaa kiireinen työaikataulu, joka johtuu tuntien lyhyydestä, lukuisista ennakkovalmisteluista oppitunneille sekä materiaalien ja välineiden siivoamisesta. Näihin järjestelyihin kuvataideopettajat käyttävät usein välitunnit eli omat taukonsa. (Rannanjärvi, 2001, s. 82.) Aija Veikkola kertookin opettajien kokevan, että he joutuvat käyttämään “omia henkisiä voimavarojaan sen vuoksi, että työ on itsenäistä, luovaa ja monipuolista” (Veikkola, 2001, s. 96). Koska kuvataideopettajille on harvemmin tarjolla valmista opetusmateriaalia, mitä taas on tarjolla useille muille oppiaineille, odotetaan kuvataiteen opettajalta siis hänen suunnittelevan ja valmistelevan opetusmateriaalinsa itse, vaikka opettaja joutuisi käyttämään siihen omaa vapaa-aikaansa sekä omia taloudellisia resursseja.

Koska kuvataiteen opettaja on taiteen alan ammattilainen, hänen osaamistaan hyödynnetään kouluyhteisössä usein myös sellaisiin tehtäviin, jotka eivät varsinaisesti kuulu hänen opetustehtäviinsä (Koljonen, 2023). Tällaisiin tehtäviin lukeutuu muun muassa koulun erilaiset juhlat, koulun nettisivujen ylläpitoa ja sisällön tuottamista sekä koulun julkaisujen kuvittamista ja taittamista. Sen lisäksi koulun ulkopuolisia toimijoita kiinnostaa yhteistyö nimenomaan yhdessä kuvataiteen opetuksen ja opettajan kanssa (Koljonen, 2023). Itsekin olen todennut opetusharjoittelussa ja kuvataiteen sijaisena ollessani sekä omista koulumuistoistani, että erityisesti 7–9 vuosiluokkien kuvataiteen opetukseen pyritään sisällyttämään koristeiden tekoa muun muassa itsenäisyyspäivän lakitusjuhlaa sekä joulu- ja kevätjuhlia varten. Kuvataideopettajalta saatetaan odottaa, että hän sisällyttää juhlakoristeiden valmistuksen opetukseensa, vaikka tämä vie aikaa varsinaisilta opetussisällöiltä ja tapahtuu usein opettajan

oman ajankäytön kustannuksella. Mielestäni koristeiden tekoon voitaisiin varata erikseen yksittäisiä tunteja tasaisesti vaikka muistakin oppiaineista, jotta kuvataiteen opettajan ei tarvitsisi uhrata omaa opetusaikaansa yhteisen hyvän vuoksi. Kuvataiteen opettajille maksetaan taide- ja taitoaineiden lisä kuukausittain rehtorin vahvistaman euromäärän mukaan tarvikkeiden ja materiaalien hankinta- ja hoitotehtävistä (Opetusalan Ammattiliitto OAJ, 2024). On kuitenkin aiheellista kysyä, kattaako tämä lisä todella kaiken sen suunnittelutyön ja ylimääräiset vastuut, joita kuvataideopettajilta odotetaan.

Elina Kuusisto ja Inkeri Rissanen (2023) selvittivät tutkimuksessaan opettajaopiskelijoiden ammatillisia päämääriä opettajan työssä kolmesta eri orientaatiosta:

- Välineellinen orientaatio eli työn tuoma mielekkyys ja työn ulkoiset merkitykset
- Pedagoginen orientaatio eli hoiva ja hyvinvointi sekä kasvun ja oppimisen tukeminen
- Yhteiskunnallinen orientaatio eli yleinen maailman parantaminen, kriittiset yhteisö- ja yksilötason päämäärät, kriittiset yhteiskunnalliset päämäärä ja vihreät päämäärät

(Kuusisto & Rissanen, 2023, s. 390)

He yllättyivät siitä, että lähes puolet tutkimukseen osallistuneista opettajaopiskelijoista oli motivoitunut ensisijaisesti välineellisistä tai välineellis-pedagogisista syistä (Kuusisto & Rissanen, 2023, s. 393). Tulokset välineellisistä syistä tarkoittivat sitä, että opettajaopiskelijoiden vastauksissa korostui toive siitä, että työ opettajana olisi mielekästä ja toisi heille taloudellista turvaa sekä toimeentulon (Kuusisto & Rissanen, 2023, s. 391). Pedagogiset syyt korostuivat vastauksissa muun muassa haluna olla lapsille ja nuorille turvallinen aikuinen sekä tarjota rakkautta ja hoivaa heille (Kuusisto & Rissanen, 2023, s. 391–392). Vain 32 prosenttia osallistujista vastasi motivoituneensa yhteiskunnallisista päämääristä ja tämä oli tutkimuksessa odotusten vastaista sekä ei toivottua. Kuusiston ja Rissanen mukaan opettajaopiskelijoiden pitäisi olla enemmän orientoituneita yhteiskunnallisiin päämääriin vaikuttaakseen ympäröivään maailmaan eikä keskittyä työstä nauttimiseen. (Kuusisto &

Rissanen, 2023, s. 394.) Opettajilta siis odotetaan edelleen iänikuista kansankynttilän roolia, joka aktiivisesti pyrkii työllään parantamaan epäitsekästä maailmaa.

Kuvataiteenopettajalta odotetaan siis perustyönsä lisäksi muissa oppiaineissa käsiteltäviä aiheiden sisällyttämistä omaan opetukseen, itsensä ja kuvataiteen kurssitarjonnan markkinointia, oman työn ulkopuolisissa tehtävissä oman osaamisen tarjoaminen koulu yhteisön eduksi sekä yhteiskunnallista orientoitumista työssään. Kuvataiteen opettajaa kohtaan on siis paljon odotuksia, vaikka opetustyö itsessään vaatii opetusmateriaalin itse tuottamista ja opetuksen tuntimäärä on hyvin rajallinen. Tutkimuksella haluan painottaa, miten kuvataideopettajien työmäärää pystyttäisiin keventämään valmiilla opetusmateriaalilla.

3.2 Kuvataideopettajan työn arvostus

Kuvataideopettajalta odotetaan paljon myös sellaista, mikä ei varsinaisesti kuulu hänen työnkuvaansa. Vaikka he tekevät työssään paljon, kokevatko he, että heidän työtään arvostetaan?

Kyselyn (Malinen ym., 2022) mukaan yksikään opettaja ei kokenut, että oppilaat eivät arvostaisi heidän työtään lainkaan ja enemmistön mukaan nimenomaan oppilaat arvostavat heidän työtään kaikkein eniten. Sen sijaan neljä prosenttia kyselyyn vastanneista koki, ettei koulun johto arvosta kuvataideopetusta ollenkaan (Malinen ym., 2022). Koulun johdon vähäinen arvostus kuvataiteen oppiainetta ja opetusta kohtaan on huolestuttavaa erityisesti ottaen huomioon kuvataideopettajiin kohdistuvat isot odotukset. On mahdollista, että tämä vähäinen arvostus vaikuttaa myös siihen, miten kouluissa panostetaan kuvataiteen opetuksen resursseihin, kuten opetusmateriaalien hankintaan.

Hälyttävää kyselyssä oli, että oppilaiden huoltajien osoittama arvostus oli kuvataiteen opettajien näkökulmasta vain kohtuullisella tasolla. Ainoastaan hieman enemmän kuin yksi kolmasosa huoltajista suhtautuu opettajien näkemyksen perusteella kuvataidekasvatukseen positiivisen myönteisesti. Yksi syy voi olla se, ettei huoltajilla ole selkeää käsitystä itseilmaisun merkityksestä lapsen ja nuoren kehitykselle. (Malinen ym., 2022.) Kyselyn perusteella erityisen huomion kohteeksi nousevat oppilaiden huoltajat, joiden suhtautumisella on merkitystä kuvataideopetuksen arvostukseen. Malisen, Kärkkäisen ja Grönholmin mukaan huoltajille olisi tärkeää tehdä konkreettiseksi kuvataidekasvatuksen edut. (Malinen ym., 2022.) Mielestäni kuvataiteen opetus jää näkyväksi lähinnä oppijoille eikä niinkään heidän huoltajilleen sen vuoksi, että kuvataiteen opetuksen näkyvin osa tapahtuu oppitunneilla. Informatiiviset diaesitykset ja muu opetusta tukeva materiaali esitellään lähinnä oppitunneilla. Oppijalla on harvemmin kotiin viemisiksi oppikirjaa tai muuta materiaalia, jota esitellä huoltajalle ja josta huoltaja pystyy saamaan itsensä perille aiheesta auttaakseen oppijaa. Toisaalta kouluissa on yleistynyt muun muassa Google Classroom -palvelu, minne saa lisättyä oppitunnilla näytetyt materiaalit. Myös työskentely tapahtuu pääosin kouluissa, sillä tehtävää varten tarvittavia välineitä ja materiaaleja ei voi viedä kotiin.

Hallitus tiedotti vuonna 2024 leikkaavansa taiteesta ja kulttuurista. Opetus- ja kulttuuriministeriö tarkensi vuonna 2025 tekevänsä säästöjä 11 miljoonan euron edestä orkesterien, teatterin ja museoiden rahoituksesta. Lisäksi leikkausten kohteena ovat Taiteen edistämiskeskus Taike, taide- ja kulttuurialan valtakunnalliset järjestöt kuten Elokuvasäätiö sekä kulttuuritilojen investoinnit. Jos leikkaukset toteutetaan, leikataan taide- ja kulttuurialalta yhteensä 17,4 miljoonaa euroa. (Aromaa, 2024, Yle.fi.) Leikkaukset uhkaavat taiteen ja kulttuurin kentän taiteellista tarjontaa kansalaisille sekä työpaikkoja taide- ja kulttuurialalla. Kyseiset leikkaukset antavat selkeän viestin taide- ja kulttuurialalle: taidetta ja kulttuuria ei valtion hallituksen tasolla arvosteta ja se heijastuu myös kuvataiteen oppiaineeseen sekä opettajiin. Sen lisäksi, jos taide- ja kulttuurialalta leikataan, leikataan myös kuvataiteen opettajalle tarjolla olevista vapaista opetusmateriaaleista esimerkiksi lakkauttamalla museoita.

Kuvataideopettajat kokevat siis saavansa arvostusta oppijoilta itseltään, jotka ovat suoraan vaikutuksessa opettajien työhön. Kuitenkin koulun johto, oppijoiden huoltajat ja Suomen valtio eivät osoita yhtä paljon arvostusta niin kuvataiteen opettajalle kuin myöskään taide- ja

kulttuurialalle yleisesti. Koulun johdon vähäinen arvostus voi mahdollisesti olla yhteyksissä siihen, miksei kuvataiteen opetusta tukeviin materiaaleihin pistetä koulun resursseja.

4. Tutkimuksen toteutus

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni toteutuksen. Ensimmäisessä alaluvussa käsittelen tutkimuksen tavoitteet, tehtävän ja tutkimuskysymyksen. Toisessa alaluvussa kerron tutkimusaineistosta ja sen keräämisen prosessista. Kolmannessa alaluvussa esittelen aineiston analyysin ja teemoittelun menetelmän hyödyntämistä siinä. Neljännessä alaluvussa tarkastelen tutkimuksen luotettavuutta ja eettisiä periaatteita.

4.1 Tutkimuksen tavoite, tehtävä ja tutkimuskysymys

Tutkimukseni taustalla on oma havaintoni siitä, että koulussa opettavat kuvataideopettajat tarvitsevat paremmin saavutettavia resursseja, jotka helpottavat opetuksen suunnittelua ja rikastavat oppilaiden oppimiskokemusta. Tällä hetkellä kuvataiteen oppikirjoja on niukasti tarjolla kouluille eikä näitä harvoja oppikirjoja ole aina tarjolla kouluissa kuvataiteen opetuksessa. Tutkimukseni tehtävä on kartoittaa, mistä kuvataidekasvattajat – sekä pian valmistuvat että kokeneet opettajat – etsivät ideoita ja opetusmateriaaleja kuvataiteen oppitunneille ja mitä ongelmia he ovat kohdanneet oppituntien ja opetusmateriaalien suunnittelussa. Tämän lisäksi haluan selvittää heidän toiveitaan ja tarpeitaan toimivasta oppimateriaali- ja oppitunti-idea-alustasta.

Tutkimuskysymykseni on siis: *“Mitkä ovat koulussa opettavien kuvataidekasvattajien tarpeet ja toiveet toimivasta tavasta löytää oppitunti-ideoita ja -materiaaleja vaivattomasti yhdestä paikasta opetuksen monipuolistamista ja suunnittelutyön keventämistä varten?”*. Sen alakysymykset ovat: *“Mistä kuvataidekasvattajat saavat tukea oppituntien suunnitteluun?”* ja *“Mitä haasteita kuvataidekasvattajat ovat kohdanneet oppituntien suunnittelussa?”*.

Tutkimukseen osallistuneet taidekasvattajat pääsivät suunnittelemaan oman unelmiensa idea-alustan ja sen ominaisuuksia. Tavoitteeni onkin tarjota tutkimustulosten pohjalta tietoa kuvataiteen opetusta tukevan alustan mahdolliselle kehittäjälle kohderyhmän toiveista. Toivon, että tutkimuksen tulokset tulevaisuudessa edistää tällaisen alustan kehittämistä.

4.2 Tutkimuksen eteneminen

Tutkimus toteutettiin suunnittelutyöpajana, jonka tarkoituksena oli tuoda kuvataidekasvattajia yhteen pohtimaan toiveitaan ja tarpeitaan yhdessä. Työpaja toteutettiin 18.3.2025 osana Lapin yliopiston kuvataidekasvatuksen opetusharjoittelun infotilaisuutta toiminnallisena osuutena. Tutkimukseen osallistui 21 osallistujaa: 19 kuvataidekasvatuksen opiskelijaa ja kaksi harjoittelun ohjaavaa opettajaa. Työpajassa mukana taustalla sekä harjoitteluinfon vastuopettajana toimi tutkielmani ohjaaja ja yliopistolehtori Annamari Manninen, joka avusti minua tutkimuksessa.

Suunnittelutyöpajan aluksi osallistujat jaettiin neljään ryhmään ensisijaisesti harjoituskoulujaon perusteella. Jaon tavoitteena oli tarjota opiskelijoille ja ohjaaville opettajille tilaisuus tutustua toisiinsa ennen harjoittelun aloitusta. Opiskelijoita jaettiin kuitenkin myös sekalaisiin ryhmiin. Tämä johtui siitä, että ohjaavia opettajia osallistui tutkimukseen vähän aikataulullisista syistä ja välimatkan vuoksi sekä useampi opiskelija lähti harjoitteluun yksittäin eri puolille Suomea. Lopulta vain kahdessa ryhmässä oli sekä opiskelijoita että ohjaava opettaja. *Ryhmä 1* ja *Ryhmä 4* olivat ryhmiä, joissa oli opiskelijoita ja yksi opettaja. *Ryhmä 2* ja *Ryhmä 3* koostuivat ainoastaan opiskelijoista.

Varsinainen työpaja alkoi pienryhmäkeskustelulla. Pienryhmiä ohjeistettiin keskustelemaan seuraavista kysymyksistä:

- 1) Mistä etsitte ideoita ja opetusmateriaaleja kuvataiteen oppitunneille?
- 2) Millaisia ongelmia tuntien ja materiaalien suunnittelussa olette kohdanneet?

Keskustellessaan kysymyksistä pienryhmät ohjeistettiin kirjoittamaan ajatuksensa ylös yksittäin post-it-lapuille, opiskelijat sinisille lapuille ja opettajat vihreille lapuille. Tämä oli alunperin oleellista sen vuoksi, että halusin nähdä eroavaisuudet ja yhtäläisyydet opiskelijoiden ja opettajien vastauksissa. Kuitenkin opettajien vähäisen osallistujamäärän vuoksi päädyin analysoimaan osallistujien vastaukset yhtenä kokonaisuutena.

Seuraavaksi pienryhmillä oli 40 minuuttia aikaa suunnitella edellisen ryhmäkeskustelun pohjalta idea-alusta, joka vastaisi osallistujien toiveita ja tarpeita siitä, mistä kuvataideopettaja löytää mahdollisimman vaivattomasti kuvataiteen oppitunneille ideoita ja opetusmateriaaleja sekä minne hän voi jakaa myös omia ideoita ja valmistamia opetusmateriaaleja. Ryhmille annettiin seuraavat kysymykset avuksi suunnittelulle:

- Missä muodossa idea-alusta olisi?
- Mitä ominaisuuksia idea-alustassa olisi?
- Mitä osioita tai millainen rakenne alustalla olisi?
- Mitä toimintoja alustasta löytyisi?
- Miten omien ideoiden jakaminen alustalle tapahtuisi?

Ryhmät kokosivat suunnitelmansa unelmien idea-alustasta isolle paperille posterin muodossa ja *Ryhmä 3* inspiroitui aloittamaan nettisivun tekemisen Adobe Portfolio -ohjelmalla. Kun ryhmät olivat suunnitelleet unelmiensa idea-alustat, esitteli ryhmä kerrallaan muille ideansa. Jokaisen esittelyn jälkeen muut työpajaan osallistuvat saivat kommentoida, antaa palautetta tai kysyä, kuitenkin ylläpitäen positiivista ja kannustavaa ilmapiiriä.

4.3 Laadullinen tutkimus

Valitsin tutkimusmenetelmäksi laadullisen tutkimuksen. Kirsi Juhila (2021a) listaa laadullisen tutkimuksen yleisimpiä ominaispiirteitä, joita hän on yhdistellyt Silvermanin (2000; 2005) sekä Gubrium ja Holsteinin (1997) teoksista:

- Epäily itsestään selvästi tiedettyä kohtaan
- Kvalitatiivisen aineiston suosiminen
- Strukturoimattoman ja luonnollisen aineiston suosiminen
- Sitoutuminen lähelle menevään tarkasteluun
- Keskittyminen toimintaan
- Subjektiivisuuden arvostaminen
- Asianosaisten omien merkitysten ja tulkintojen korostaminen
- Tutkijan paikan reflektointi
- Monimutkaisuuden sietokyky
- Mitä- ja miten-kysymysten painottaminen
- Analyysivetoisuus

(Juhila, 2021a)

Omassa tutkimuksessani pyrin tutkimaan hyvin **itsestänselvyytenä pidettyä** asiaa: kuvataiteen opettaja suunnittelee oppitunnit ja valmistele tarvittavat opetusmateriaalin. Tämä on hyvin näkyvä osa kuvataideopettajan työtä, mutta oppijoille, oppijoiden huoltajille tai muulle koulun henkilökunnalle näkymättömäksi jää kuvataiteen opettajan käyttämä aika tuntien ja materiaalien suunnitteluun. Jollain tapaa on itsestään selvää, että kuvataideopettaja suunnittelee itse opetusmateriaalinsa, sillä oppikirjoja kuvataiteen opetusta varten on vähän tarjolla, johon opetus voisi pohjautua.

Tutkimuksessani suosin **laadullista aineistoa**, joka koostuu empiirisestä aineistosta: ryhmien välisen keskustelun synnyttämiä ajatuksia sekä ryhmien suunnitelmat unelmien idea-alustasta perustuen heidän omiin kokemuksiinsa ja tarpeisiinsa. Tällaisia aineistoja ei laadullisessa

tutkimuksessa muokata numeeriseen muotoon lukuunottamatta yksinkertaisten asioiden laskemista aineistosta, jolla on mahdollisuudet tukea laadullista analyysiä (Juhila, 2021a). Tämä näkyy myös omassa aineistossani niin, että pyrin keskittymään osallistujien kokemuksiin, mutta nostan kuitenkin tutkimustuloksissa muutamia tuloksia, jotka nousevat määrällisesti muiden tulosten joukosta.

Laadullisen tutkimuksessa aineistoja tulkitaan osana kontekstia eli ihmisten toimintaa tutkitaan mieluiten normaalielämässä (Juhila, 2021a). Aineistoni ja tutkimustilanteeni **strukturoidumattomuutta** korostaa se, että tutkimus on toteutettu opetusharjoittelun infon yhteydessä, jossa kuvataideopiskelijat ja harjoittelua ohjaavat opettajat luonnollisesti muutenkin keskustelisivat tulevasta harjoittelusta sekä oppituntien ja jaksokokonaisuuksien suunnittelusta. Roolini tutkijana oli antaa kaikille osallistujille samat keskustelun aiheet sekä tehtäväohjeet idea-alustan suunnittelua varten, mutta pyrin muuten vain tarkkailemaan ja kuuntelemaan sivusta osallistujien ajatuksia ja tarvittaessa auttamaan ymmärtämään tehtävänantoa. En siis merkittävästi ohjannut osallistujien vastauksia alun ohjeistuksen jälkeen. Tutkimuksessani myös pyrin hyödyntämään paljon **mitä- ja miten-kysymyksiä** kuten “Millaisia ongelmia tuntien ja materiaalien suunnittelussa olette kohdanneet?”. Mitä- ja miten-kysymykset auttavat selvittämään tutkittavien henkilöiden antamia merkityksiä aiheesta (Juhila, 2021a).

Laadullisessa tutkimuksessa **reflektiivisyys tutkijan roolista** tutkimuksessa on läsnä koko tutkimusprosessin ajan, sillä tutkijan oman toiminnan merkitys pitää tunnistaa aineistoa kerätessä, aineistoa analysoidessa ja tulkitessa ja tutkimuksesta kirjoittaessa. Siitä ei saa kuitenkaan tulla tutkimuksen tärkein tehtävä, sillä se voi johtaa tutkittavien ihmisten subjektiivisuuden kumoamiseen. (Juhila, 2021a.) Jo aiemmin reflektoin omaa rooliani tutkijana ja tiedostan myös johdannossa oman henkilökohtaisen suhteeni tutkittavaan aiheeseen. Pidän kuitenkin tutkijana huolta, että osallistujien tuottama aineisto ja heidän subjektiivisuus ovat tärkeimmässä roolissa tutkimuksessani. Näin ollen **arvostan tutkimukseen osallistuvien sekä omaa subjektiivisuutta**, joka on myös yksi laadullisen tutkimuksen piirteistä.

Laadullisessa tutkimuksessa **lähelle mentävään tarkasteluun sitoutumisella** tarkoitetaan sitä, että tutkija ovat suorassa kontaktissa tutkittaviin ihmisiin, käytäntöihin, tekoihin ja asioihin. Suora kontakti voi ilmetä erilaisissa sitoutumisen merkityksissä ja yksi niistä on läheinen ja yksityiskohtia tarkasteleva suhde aineistoon, jota kutsutaan myös lähilukemiseksi. (Juhila, 2021a.) Tutkimuksessani olen litteroinut videotallenteen osallistujien suunnitelmien esittelystä ja kyseistä aineistoa analysoidessa olen nostanut esille aineistosta nousseita pieniä yksityiskohtia kuten osallistujien reaktioita. Laadullisessa tutkimuksessa on siedettävä myös sitä, että erilaiset tutkittavat asiat eivät yleensä ole helposti ja suoraviivaisesti esitettävissä ja analysoitavissa eikä aineistosta voi yleensä tunnistaa selviä syy-seuraussuhteita. (Juhila, 2021a.) Siedän tutkimukseni ja sen aineiston **monimutkaisuuden** hyväksymällä jo ennen tutkimuksen toteutusta sen tosiasian, että tutkimukseeni osallistuvat henkilöt ovat ainutlaatuisia ja heillä on omat henkilökohtaiset mielipiteensä ja tarpeensa. Näin ollen en pysty tutkimustulosten pohjalta antamaan täysin yhtenäistä näkemystä siitä, millainen olisi toimiva idea-alusta kuvataideopettajien avuksi.

Juhilan mukaan laadullisen tutkimuksen mainitaan usein olevan **aineistovetoista** eli induktiivista, jossa lähdetään liikkeelle ensin tutkimuksen empiirisestä aineistosta sekä siitä nousevista tuloksista ja sen jälkeen vasta verrataan aikaisempaan teoriaan (Juhila, 2021a). Olen lähtenyt kirjoittamaan tutkimusta ensin käymällä läpi aineistoni ja sen tulokset. Koska tutkimukseni aiheesta on todella vähän aikaisempaa teoriaa ja tutkimuksia tarjolla, lähdin etsimään tuloksista inspiroituen aikaisempaa teoriaa tukemaan ja vahvistamaan omaa tutkimustani.

4.4 Aineisto ja aineiston analyysi

Suunnittelutyöpajasta keräsin aineistoksi ryhmien kirjottamat muistilaput ja paperille tehdyt suunnitelmat unelmien idea-alustasta sekä videotallenne ryhmien suunnitelmien esittelyistä. Pääaineistona tutkimukselleni toimii edellä mainittu videotallenne.

Olen käyttänyt muistilappujen tarjoaman aineiston analyysiin teemoittelua, joka on yksi laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmistä ja sisällönanalyysin muodoista (Tuomi & Sarajärvi, 2018; Juhila, 2021b). Teemoittelussa aineistosta nostetaan esiin tutkimustehtävän kannalta keskeisiä asiakokonaisuuksia ja usein esiintyviä tyypillisiä piirteitä eli teemoja (Juhila, 2021b). Valitsin muistilaput ryhmien ajatusten ylös kirjaamiseen työpajan ryhmäkeskustelussa, koska oman kokemukseni pohjalta samankaltaisista työpajoista lapuille on nopeaa ja vaivatonta kirjoittaa ylös ajatuksia ja ideoita. Sen lisäksi ne helpottivat tulevaa aineiston analyysiä, kun yksittäiset ajatukset ovat omilla muistilapuilla.

Aloitin ryhmäkeskustelusta saadun aineiston analysoinnin aivan ensimmäisenä erottelemalla aineiston Kysymys 1 ja Kysymys 2 mukaan eli “1) Mistä etsitte ideoita ja opetusmateriaaleja kuvataiteen oppitunneille?” ja “2) Millaisia ongelmia tuntien ja materiaalien suunnittelussa olette kohdanneet?”. Lähdin sen jälkeen teemoittelemaan aineistoa järjestämällä osallistujien kirjoittamia vastauksia matalalla kynnyksellä pieniksi ryhmiksi niiden sisällön mukaan ja ryhmiä syntyikin alkuun useita. Toisella kierroksella kävin vastaukset vielä uudestaan läpi ja tein muutamia yksittäisiä siirtoja ryhmästä toiseen sekä yhdistin muutaman ryhmän keskenään yhdeksi ryhmäksi. Lopulta Kysymys 1 piti sisällään kahdeksan ryhmää eli teemaa ja Kysymys 2 piti sisällään neljä teemaa.

Videotallenteen ja ryhmien tekemistä suunnitelmista koostuvan aineiston analysoin laadullisen sisältöanalyysin keinoin. Laadullisessa sisällönanalyysissä tutkimusaineisto, joka voi olla kirjoitettua tekstiä, haastattelu, nauhoitettua puhetta tai audiovisuaalista aineistoa ja tässä

tapauksessa kyseinen tutkimusaineisto on viimeisimpänä mainitussa muodossa, tutkija etsii ja nimeää aineistosta sisällön osasia. Näin tutkija koodaa aineiston. (Vuori, 2021.) Videotallenteen analysointia varten litteroin videotallenteen kirjalliseen muotoon ja lähdin eri väreillä koodaamaan sen sisältöä ensin työpajanoheistuksessa annettujen apukysymysten mukaan: “Missä muodossa idea-alusta olisi? Mitä ominaisuuksia idea-alustassa olisi? Mitä osioita tai millainen rakenne alustalla olisi? Mitä toimintoja alustasta löytyisi? “Miten omien ideoiden jakaminen alustalle tapahtuisi? Tämän ohella löysin muitakin merkittäviä ja toistuvia asioita, jotka koodasin myös.

4.5 Tutkimuksen luotettavuus ja tutkimusetiikka

Tutkimuksen luotettavuudesta kyseenalaistan itse tutkijana sitä, että tutkimukseen osallistui 21 Lapin yliopiston kuvataidekasvatuksen opiskelijaa ja lappilaisten lukioiden kuvataideopettajaa. Kyseessä on hyvin pieni otanta suuresta joukosta, joka ei voi edustaa koko Suomen kuvataidekasvatuksen opiskelijoita ja kuvataideopettajia. Mutta tutkimukseni ollessa luonteeltaan laadullinen, suosin tutkimusaineistossa laatua sen määrän sijaan (Juhila, 2021a).

Ennen tutkimusaineiston keräämistä tutkijan tulee huolehtia tutkimukseen liittyvään toimintaan mahdollisesti tarvittavista luvista, suostumuksista sekä eettisestä ennakoarvioinnista (TENK, 2023, s. 13). Työpajaan paikan päällä osallistuneet allekirjoittivat tutkimuslupan, jonka nojalla tutkimukseen osallistunut antoi halutessaan suostumuksensa työpajan aikana kerätyn tutkimusaineiston käsittelyyn Pro gradu -tutkimuksessa sekä kuvien ottamiseen tutkimusaineiston tekemisen aikana, joita voidaan julkaista mahdollisesti pro gradu -tutkimuksessa. Tutkimukseen osallistuminen ja siinä tuotetun aineiston luovuttaminen minulle tutkimusta varten perustui vapaaehtoisuuteen. Kuvataidekasvatuksen opetusharjoittelun infotilaisuuteen osallistui opiskelijoita myös etänä Teamsin yhteydellä ja osa heistä osallistui myös tutkimukseen. Koska en pystynyt heille välittämään tutkimuslupaa allekirjoitettavaksi ja saanut näin heiltä kirjallista lupaa käyttää

heidän tuottamaa aineistoa tutkimuksessani, en ota niitä osaksi tutkimusta. Eettisen ennakoarvioinnin tekemiselle ennen aineiston keruuta ei ollut tarvetta, sillä kaikki osallistujat olivat tutkimushetkellä täysi-ikäisiä ja tietoisia tutkimukseen osallistumisesta sekä tutkimuksessa ei puututtu osallistujien fyysiseen koskemattomuuteen, ei esitetty poikkeuksellisen voimakkaita ärsykeitä eikä tutkimukseen osallistuminen aiheuttanut turvallisuushkaa minulle tutkijana, osallistujille eikä heidän läheisilleen (TENK, 2019, s. 16).

Minulle oli tärkeää, että tutkimus oli täysin läpinäkyvä ja selkeä tutkimukseen osallistuville. Työpajan aikana esittämäni ohje-diaesitys sisälsi työpajan aikataulun, ohjeet vaihe vaiheelta sekä visuaaliset esimerkit ryhmäkeskustelun vastausten kirjaamisesta ja idea-alustan suunnitelmasta. Tutkimukseen osallistuminen perustui myös osallistujien anonymiteettiin ja heidän yksityisyytensä suojaan, joka myös käy ilmi osallistujien allekirjoittamassa tutkimusluvassa. Myös läpinäkyvyys tätä tutkielmaa lukeville on minulle tärkeää. Olen hyödyntänyt tekoälyn apua lähteiden etsimiseen.

Sen lisäksi, että tutkija suojelee tutkimukseen osallistuvien yksityisyyttä, kuuluu tutkimuksen eettisyyteen ja keskeisimpiin arvoihin tuottaa tutkimuksella uutta ja merkityksellistä tietoa, jota ei ole tutkittu vielä tarpeeksi (Vuori, 2021). Tiedostan käsitteleväni tutkimuksessani hyvin samanlaista aihetta kuin neljä vuotta sitten julkaistu Talasjärven (2021) pro gradu -tutkielma kuvataideopettajien oppi- ja tukimateriaalien tarpeesta ja käytöstä kuvataideopetuksessa. Koska kuvataideopettajien tarve opetusmateriaaleille aiheena on kuitenkin hyvin vähän tutkittu ja siitä kertovan tieteellisen kirjallisuuden ollessa hyvin kivenalla tätä tutkimusta tehdessä, koen erittäin tärkeäksi tuottaa aiheesta lisää tutkimusta omalla panoksellani. Olen myös pyrkinyt rajaamaan tutkimuskysymyksen niin, että se tuo aiheeseen uutta näkökulmaa.

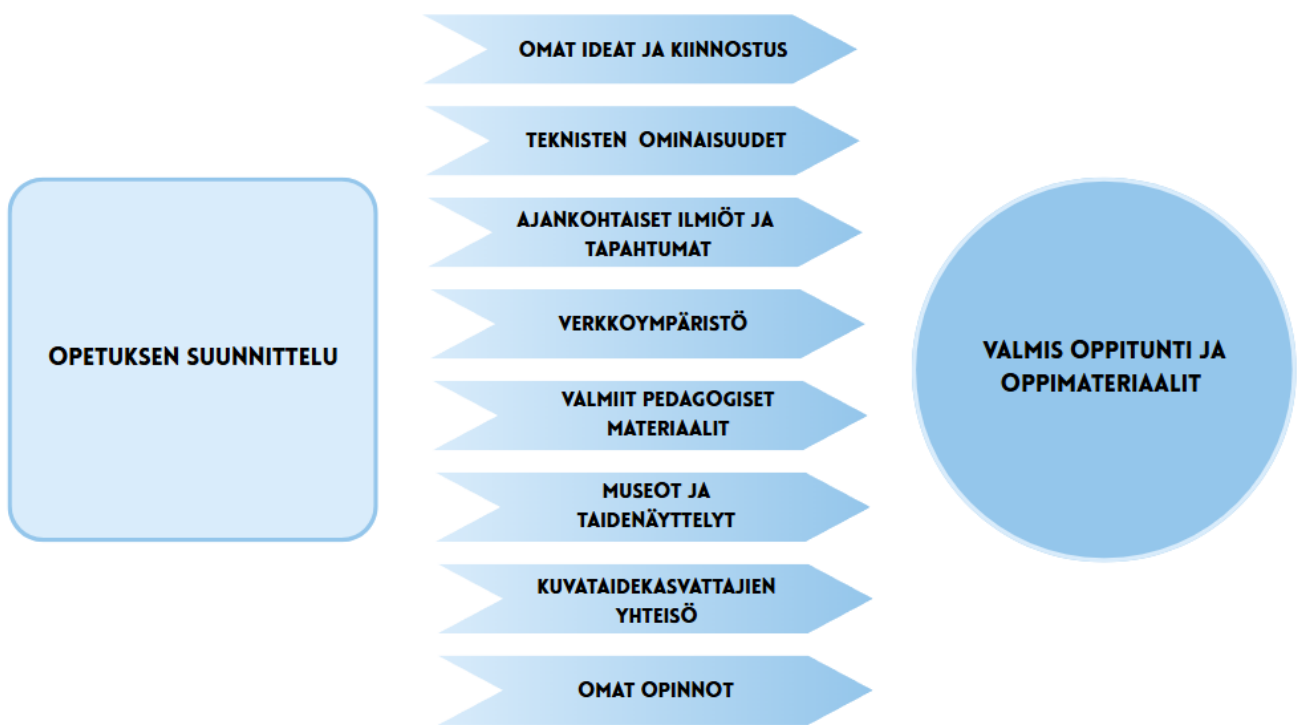
5. Tutkimustulokset

Tässä luvussa esitän tutkimukseni tulokset. Ensimmäisessä alaluvussa esittelen aineistossa toistuneet teemaryhmät siitä, mistä tutkimukseen osallistuneet kuvataidekasvattajat etsivät oppitunti-ideoita ja opetusmateriaaleja kuvataiteen oppitunneille. Toisessa alaluvussa esittelen aineistosta nousseet teemaryhmät siitä, mitä ongelmia tutkimukseen osallistuneet kuvataidekasvattajat ovat kohdanneet oppituntien ja -materiaalien suunnittelussa. Kolmannessa alaluvussa esittelen ryhmien tekemät suunnitelmat siitä, millainen olisi tutkimukseen osallistuneiden kuvataidekasvattajien selkeä ja toimiva alusta oppitunti-ideoiden ja -materiaalien löytämiseen ja jakamiseen.

5.1 Lähteet oppituntimateriaalien ja -ideoiden suunnittelun tukena

Tutkimukseen osallistujien vastauksista kokosin kahdeksan teemaryhmää osallistujien hyödyntämistä lähteistä opetuksen suunnittelun tukena:

- omat ideat ja kiinnostus
- teknisten ominaisuuksien luoma inspiraatio
- ajankohtaiset ilmiöt ja tapahtumat
- verkkoympäristö
- museot ja taidenäyttelyt
- valmiit pedagogiset materiaalit
- kuvataidekasvattajien yhteisö
- omat opinnot

Kaavio 1. Aineistosta nousseet osallistujien hyödyntämät lähteet opetuksen suunnittelussa

Osallistujien **omat ideat ja kiinnostus** korostuivat vastauksissa niin, että oppitunti-ideoita kehitetään esimerkiksi osallistujien aiempia ideoita muokkaamalla. Ideointiin liittyvään innostukseen vaikutti osallistujien oma taiteellinen tekeminen sekä erityisesti omat intohimon ja mielenkiinnon aiheet ja kohteet. Moni osallistujista vastasi keksivänsä oppitunti-ideat omasta päästään. Tämä on positiivinen näkökulma siihen, ettei kuvataiteen opetukseen ole usein tarjolla opetusta ohjaavaa opetus- ja tukimateriaaleja: kuvataiteen opettajalla on hyvin laajat ja monipuoliset mahdollisuudet opetuksen suunnitteluun samalla hyödyntäen omia taiteellisia intressejä niin kauan, kun opetus perustuu annetun opetussuunnitelman tavoitteisiin ja tehtäviin. Teorialuvussa jo esiin nostetussa Opetushallituksen julkaisemassa Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 tein huomion siitä, ettei kuvataiteen opetuksen tavoitteissa ja tehtävissä ilmaista konkreettisesti mitään yksittäisiä tekniikoita, taiteilijoita tai aiheita, mitä pitäisi ehdottomasti sisällyttää opetukseen. Tämä antaa kuvataideopettajalle niin sanotut vapaat kädet toteuttaa itseään opetuksen suunnittelussa ja se on mahdollisesti myös sellainen ominaisuus, jota kuvataiteen opettajalta odotetaan: kuvataideopettajalla on taiteen

ammattilaisena intohimo ja sisäinen motivaatio taiteeseen ja hän kohdistaa sen opetuksen suunnitteluun.

Teknisten ominaisuuksien luoma inspiraatio korostui osallistujien vastauksissa materiaalien ja tekniikoiden kautta. Esimerkiksi erästä osallistujaa inspiroi eri tekniikoiden yhdistely keksimään oppitunti-ideoita. Yhdessä vastauksista osallistuja myös pohti häntä inspiroivan tekniikkapohjainen opetus, jossa opetus keskittyy tekemiseen eikä siihen, että mitä tehdään.

Osallistujien vastauksista esiin nousivat uutiset, sosiaalisen median ilmiöt ja trendit, ajankohtaiset aiheet ja tapahtumat sekä maailman tapahtumat. Nämä vastaukset yhdistyvät **ajankohtaiset ilmiöt** -teeman alle. Räsänen (n.d.) mukaan suomalaisen perusopetuksen yksi laaja-alaisen oppimisen sisällöistä on ilmiöpohjainen oppiminen, jonka tarkoituksena on luoda yhteys oppijan ja häntä ympäröivän arkielämän sekä siitä nousevien ilmiöiden välille. Ilmiöpohjaisuus korostuu erityisesti kuvataiteen oppiaineessa, sillä kuvia tehdessään ja tulkitessaan oppija samalla tutkii elämänsä ja häntä ympäröivän maailman merkityksiä ja toimintamalleja. Kyseisiä ilmiöitä ammennetaan paikallisista ja kansainvälisistä yhteiskunnallisista ilmiöistä, oppilaiden elämästä kuten koulusta, kodista, vapaa-ajasta ja tulevaisuudesta sekä perusopetuksen tavoitteista ja sisällöistä. (Räsänen, n.d.) Siksi on ymmärrettävää, että kuvataiteen opettajan pitää pysyä aktiivisesti ajan hermolla ja hakea inspiraatiota opetukseen ajankohtaisista ilmiöistä. Muistan, kun kuvataidekasvatuksen valintakokeiden haastattelussa minulta kysyttiin, että seuraanko itse uutisia ja maailman tapahtumia. Kuvataidekasvatuksen kandidaatin ja maisterin koulutusohjelman valintaperusteissa mainitaan, että haastattelulla mitataan hakijan “koulutettavuutta ja soveltuvuutta alalle” sekä “arvioidaan hakijan motivaatiota ja alalle suuntautumista” (Opintopolku, n.d.). Ajan hermolla olemista odotetaan siis jo kuvataideopettajien koulutuksessa ja on yksi opiskelijoiden valintakriteereistä.

Vaikka tutkimukseni on luonteeltaan laadullinen, korostuu osallistujien vastauksissa määrällisesti erityisesti **verkkoympäristön** rooli oppitunti-ideoiden etsimisessä ja suunnittelussa. Ideoiden haku netistä jakautui kahteen alateemaan: **sosiaalinen media** sekä

muu media. Sosiaalisesta mediasta osallistajat mainitsivat vastauksissaan Pinterestin, Instagramin, TikTokin ja Youtuben. Edellä mainittujen medioiden tarkoitus painottuu perinteisten kuvien ja/tai audiovisuaalisen median sisällön tuottamiseen, jakamiseen sekä selaamiseen.

Erityisesti Pinterest nousi kyseisen alateeman vastauksista ja yksi osallistuja tarkentaa, että etsii sieltä kuvia, taideteoksia sekä “viboja” eli hyviä tuntemuksia ja fiiliksiä. Pinterestiä kuvaillaan “visuaaliseksi hakukoneeksi”, joka poikkeaa tavallisista hakukoneista nimenomaan visuaalisen sisällön vuoksi. Pinterestin muihin ominaisuuksiin kuuluu kuvien ja videoiden tallentaminen omalle tilille, niiden sisältämät linkit alkuperäiseen lähteeseen sekä omien taulujen eli “digitaalisten kansioiden” kokoaminen. Tämän lisäksi alustalla korostuu yhteisöllisyys ja vuorovaikutus alustan käyttäjien välillä kommentointi- ja yksityisviesti-mahdollisuuden myötä. Pinterestiä käyttää kuukausittain 940 000 suomalaista. (Lehto, 2025, popupmedia.fi.) Oman kokemukseni mukaan Pinterest on hyvin suosittu taiteen harrastajien ja ammattilaisten keskuudessa ja sieltä löytää helposti monipuolista taidekuvastoa sekä ohjeita askarteluun ja taiteen tekemiseen. Voisiko Pinterestissä yhdistyä kuvataiteen opettajien tarpeet toimivalle idea-alustalle? Erityisesti yksi osallistujista nosti vastauksessaan sosiaalisen median DIY- eli tee-se-itse mainokset.

Toiseen alalukuun eli **muuhun mediaan** lukeutui Medialiiton etujärjestön ja Aikakausimedien nettisivustot, suoratoistopalvelu Yle Areena sekä kulttuurilehti Voima, josta eräs osallistuja nosti erityisesti vastamainokset. Verkko on siis pullollaan ideoita kuvataiteen opetuksen suunnittelutyön tueksi.

Verkkoympäristön lisäksi useat osallistujista mainitsivat vastauksissaan sekä maksulliset että ilmaiset **valmiit pedagogiset materiaalit**. Myös Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteet löytyvät osallistujien vastauksissa, mutta harvemmin suhteessa nettisivustoihin. Erään osallistujan mukaan opsin (opetussuunnitelman perusteet) käsitteet ja tavoitteet synnyttävät ideoita hänelle. Kirjat ja oppikirjat mainitaan osallistujien vastauksissa vain yleisesti kirjoina, mutta nettisivustoja osallistajat nimeävät useita:

- [Mediataitoviikko.fi](http://mediataitoviikko.fi) (mediakasvatusta, ilmaisia materiaaleja)
- [Koulukino.fi](http://koulukino.fi) (elokuvakasvatusta, ilmaisia ja maksullisia materiaaleja)
- [Mediametka.fi](http://mediametka.fi) (mediakasvatusta, ilmaisia materiaaleja)
- [Mediakasvatusseura.fi](http://mediakasvatusseura.fi) (mediakasvatusta, ilmaisia materiaaleja)
- [Uutismedialiitto.fi](http://uutismedialiitto.fi) (mediakasvatusta, ilmaisia materiaaleja)
- [Kavi.fi](http://kavi.fi) (mediakasvatusta, ilmaisia materiaaleja)
- [Peda.net](http://peda.net) (laajasti eri oppiaineita, ilmaisia materiaaleja)
- [Kuvista.fi](http://kuvista.fi) (laajasti aiheita taiteen kentältä, ideoita oppitunneille)
- [Kuvistuubi.fi](http://kuvistuubi.fi) (kuvataidetta, muotoilua, arkkitehtuuria ja mediaa, ilmaisia materiaaleja)
- [Mediataitokoulu.fi](http://mediataitokoulu.fi) (mediakasvatusta, ilmaisia materiaaleja)
- [Leikkileikkina.com](http://leikkileikkina.com) (laajasti eri aiheita taiteen ulkopuoleltakin, ilmaisia materiaaleja)
- [Freed.com](http://freed.com) (laajasti eri oppiaineita, ilmaisia ja maksullisia materiaaleja)
- [Domestika.org](http://domestika.org) (laajasti eri aiheita taiteen ulkopuoleltakin, maksullisia materiaaleja)

Erityisesti mediakasvatukseen keskittyvät sivustot nousivat vahvasti esiin osallistujien vastauksista. Mediakasvatus ei ole Suomessa mikään uusi asia, vaan se on saanut alkunsa jo 1970-luvulla nimellä joukkoviestintäkasvatus. Vuonna 2004 nimi vaihtui mediataidoiksi ja -osaamiseksi. (Uusitalo, 2016, s. 55.) Silti Terhi Hyvönen, Emilia Valtola ja Kati Valta (2019) kertovat tutkimuksessaan, että peruskoulujen opettajista 30 prosenttia ei koe tuntevansa mediakasvatusta uuden opetussuunnitelman osalta ja alle puolet vastaajista koki omat taitonsa mediakasvattajana hyviksi. Reilusti yli puolet tutkimukseen osallistuneista opettajista koki mediakasvatuksen kuitenkin hyvin merkittäväksi osaksi opetusta ja sen tarpeen kasvaneen. Opettajat kokivat, että mediakasvatuksen tiellä olevien esteiden olevan muun muassa opettajan oma osaaminen, sekä resurssien ja ajan puute. (Hyvönen ym., 2019) Tämän vuoksi opettajat

yleisesti voisivat kaivata tuki- ja opetusmateriaaleja erityisesti mediakasvatukseen ja siksi se myös korostuu oman tutkimukseni aineistossa haetuimpana aiheena. Maksullisten valmiiden pedagogisten materiaalien nouseminen osallistujien vastauksista kertoo jo toistuvasti siitä, että kuvataideopettaja on valmis hankkimaan omakustanteisesti opetusmateriaaleja oppijoille ja lisäkoulutusta itselleen.

Museot ja taidenäyttelyt eivät rajautuneet ainoastaan Suomeen, vaan myös ulkomaalaiset museot ja näyttelyt mainitaan osallistujien vastauksissa. Museot ja taidenäyttelyt -teeman alle lukeutuivat seuraavat vastaukset:

- Ajankohtaiset taidenäyttelyt
- Museot Suomessa ja ulkomailla (verkkosivut ja Youtube, fyysisestikin)
- Taiteilijoiden kuvista/teoksista
- Taidenäyttelyiden teoksista ja niissä käytetyistä tekniikoista

Erytisessä tässä aihepiirissä osallistujien vastauksissa esiin nousivat taiteilijat, heidän teoksensa ja niissä hyödynnetyt tekniikat. Museot ja näyttelyt tarjoavat ajankohtaisia ja valmiiksi jonkin yksittäisen teeman, aikakauden tai taiteilijan tuotannon sisällä rajattuja taidekuvastoja. Tämä säästää kuvataiteen opettajan aikaa opetuksen suunnittelussa, kun hänen ei aina itse tarvitse koota esimerkkikuvia oppitunnille eri paikoista. Taidenäyttelyn aihe voi myös auttaa oppitunti-idean suunnittelussa. Olen itsekin opettanut erästä lukiolaisryhmää taidehistorian kurssin yhteydessä viemällä opiskelijat taidemuseoon ja antanut heille tehtäväksi tutkia itseä kiinnostavaa taideteosta ja kirjoittaa siitä kuva-analyysi. Näin museo ja meneillään oleva taidenäyttely tarjosivat oppitunnille esimerkkikuvaston sekä oppitunnin pohjan ja ympäristön. Kuitenkin Suomen hallituksen taide- ja kulttuurialan leikkausten kohdistuessa myös museoiden rahoitukseen ja toimintaan, on se pois myös kuvataideopettajien opetustyön tukemisesta.

Kuvataidekasvattajien yhteisö -teeman alle sijoitettiin kaikki vastaukset, joissa ilmeni yhteistyö työ- ja opiskelijakollegoiden kesken sekä inspiroituminen heistä. Eräs ohjaavista opettajista vastasi hänellä ja hänen neljällä kollegallansa olevan suljettu WhatsApp-ryhmä.

Eräs opiskelija taas nimesi kaksi kuvataiteen opettajaa. Usea osallistuja vastasi inspiroituneensa kollegansa, kanssaopiskelijan tai toisen opettajan pitämistä tunteista.

Erityisesti Facebookissa oleva Kuvista-ryhmä mainittiin usein osallistujien vastauksissa. Kuvista-ryhmä on suljettu ryhmä, joka on luotu vuonna 2014 kuvataidekasvatuksen parissa työskenteleville ja ryhmän tietojen mukaan sen päämääränä on “taidekasvatuskeskustelun käyminen kollegiaalisessa hengessä” (Kuvista, n.d.). Siellä kuvataidekasvatuksen ammattilaiset jakavat usein omia ja löytämiään tunti-ideoitaan muille ryhmässä oleville. Miksi kuvataidekasvatuksen ammattilaiset kokevat tarvetta hakea vertaistukea toisistaan? Koska kuvataiteen opettajilla ei ole tarkennettua opasta opetukseen ja heidän vastuulleen jää, mitä he haluavat opettaa, voisiko kokemus isosta vastuusta johtaa vertaistuen ja yhteisöllisyyden tarpeeseen? Johanna Mykkänen, Marja Leena Böök, Kirsi Saurén, Sanna Uotinen ja Tarja Ladonlahti (2013) listaavat yhteisopettajuuden merkittäviksi hyödyiksi seuraavat asiat:

- oman opettajuuden peilaaminen ja osaamisen kehittäminen
- kollegiaalisen tuen saaminen
- oppijan etu; oppijoiden yhdenmukaisen arvioinnin säilyttäminen
- laadukkaan ja yhtenäisen opetuksen jatkuvuus

(Mykkänen ym., 2013, s. 155)

Kuvataiteen opettajien tekemässä yhteistyössä on siis merkittäviä hyötyjä, mutta onko opettajien tehtävä luoda Kuvista-ryhmän kaltainen yhteistyöympäristö ja ylläpitää sitä keskenään? Mielestäni kuvataiteen opettajia kohtaan olevien odotusten ollessa korkealla, mutta koulun antamien työvälineiden ollessa vähäisiä, on tärkeää, etteivät opettajat joudu ottamaan lisää vastuuta yhteisopettajuuden mahdollistamisesta kuvataiteen oppiaineessa. Sen sijaan tämän vastuu kuuluisi mielestäni korkeammalle taholle kuten koulun hallitukselle tai Opetushallitukselle.

Osallistujien omat opinnot jakautuivat muistoihin lapsuuden ja nuoruuden kuvataiteen oppitunneista sekä kuvataidekasvatuksen korkeakouluopinnoissa saatuihin opetuksellisiin kokemuksiin. Kyseisen teeman alle sijoitin seuraavat vastaukset:

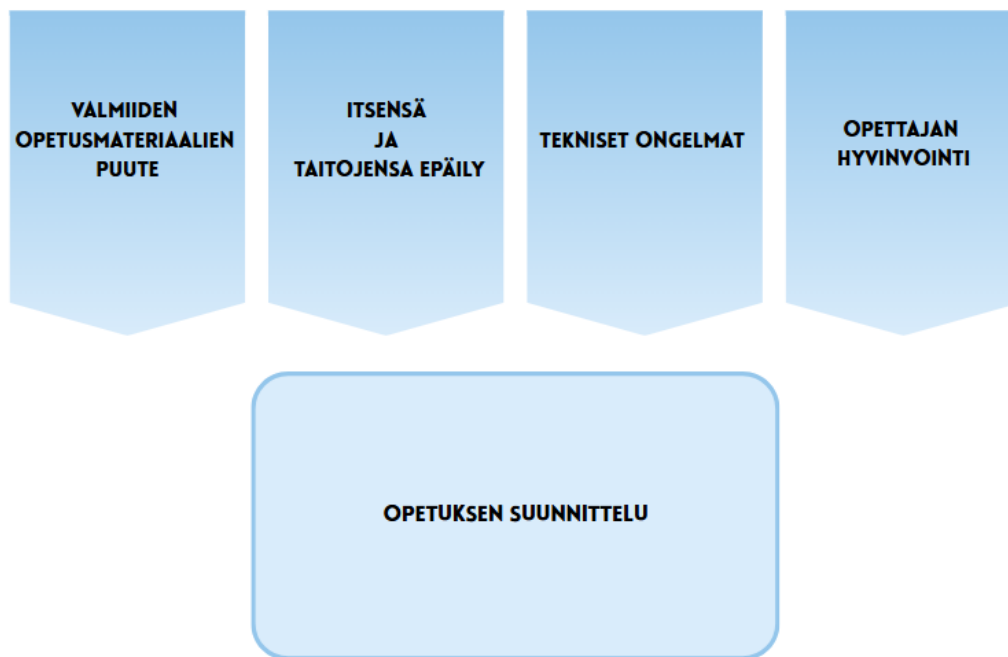
- Yliopisto-opinnoissa esiteltyt/jaetut linkit, ideat ym.
- Tieto tehtävistä, mitä jossain kouluissa tehdään, tarinat lapsilta
- Yliopisto-opintojen materiaalit
- Kurssikavereiden töistä soveltaen
- Muiden demotunnit
- Didaktiikan kurssit ([kuvataideopetus] I, II & III)
- Opetusharjoittelut (seuratut tunnit)

Kuvataideopettajat keräävät siis ideoita tuleville oppitunneille jo omien opintojensa aikana.

5.2 Oppituntisuunnittelun ja -materiaalien kehittämisen haasteet

Aineistosta nousi esiin neljä keskeistä teemaa, jotka liittyivät osallistujien kokemiin oppituntien ja materiaalien suunnittelun haasteisiin:

- **valmiiden opetusmateriaalien puute**
- **itsensä ja taitojensa epäily**
- **tekniset ongelmat**
- **opettajan hyvinvointi**

Kaavio 2. Aineistosta nousseet haasteet opetuksen suunnittelussa

Valmiiden opetusmateriaalien puute näkyi vastauksista siten, että osallistujat kuvasivat joutuvansa etsimään ja tekemään itse esimerkkikuvia ja opetusmateriaaleja. Osallistujien pohdinta aiheesta nousi vastauksista näin:

- Esimerkkien ja materiaalien puute, kun keksii omaa materiaalia
- Valmiiden materiaalien puute. Vrt. muissa oppiaineissa oppikirjat ja valmiit sähköiset materiaalit.
- Materiaalien saatavuus, oikeudellisuus (tekijänoikeus) ja työstettävyys

Aiemmassa aluvuossa osallistujat kertoivat hakevansa inspiraatiota opetuksen suunnitteluun valmiista pedagogisista materiaaleista, jotka löytyvät erityisesti eri nettisivuilta. Kuitenkin suurin osa kyseisistä pedagogisista materiaaleista pitää opettajan itse etsiä eivätkä ne usein ole yhdessä paikassa. Myös Opetushallituksen kokoama listaus kuvataiteen opetuksen suunnitteluun hyödyllisistä linkeistä ei vaikuta siihen ongelmaan, että kuvataiteen opettaja joutuu selaamaan kyseisiä linkkejä läpi erikseen. Kuvataiteen opettajat kokevat siis

tarvitsevansa lisää valmista opetusmateriaalia tukemaan heidän opetustaan. Yhden osallistujan vastauksessa korostui nimenomaan hajanaisuus, jonka tulkitsen valmiiden opetusmateriaalien olemista hajallaan eri lähteissä ja vaikeasti löydettävissä. Erään osallistujan vastauksessa myös pohdittiin sitä, ettei materiaalien hankintaa ole opetettu. Lapin yliopiston kuvataidekasvatuksen koulutusohjelmassa

Itsensä ja taitojensa epäily näkyi osallistujien vastauksista epävarmuutena omista taidoista ja teknisestä osaamisesta. Eräs osallistujista pohtii, että osaako hän opettaa itselleen vierasta tekniikkaa. Itsensä ja taitojensa epäily kiteytyy hyvin myös vastauksissa, joissa podettiin huijarisyndroomaa. Eräs opiskelijoista kuvasikin kokemustaan huijarisyndroomasta niin, että hän kokee yrittävänsä ylisuoriutua ja ajautuu pohtimaan asioita liiaksi niin sanotulle metatasolle. Kyseinen osallistuja koki myös polkevansa paikallaan, kun mikään ei ole tarpeeksi. Siinä, missä edellisessä alaluvussa osa osallistujista vastasi keksivänsä oppitunti-ideoita nimenomaan päästään, nähtiin asia myös toisesta näkökulmasta. Yksi opettajista vastasi:

“Ei keksi ideoita. Haluaisi, että tunnit ovat monipuolisia ja täyttäisivät [opetussuunnitelman] tavoitteet.” (*Osallistuja*)

Mistä johtuu, että kuvataideopettajat kyseenalaistavat omia taitojaan? Mielestäni ongelma voi johtaa kuvataiteen oppiaineen laajuuteen ja erityisesti siihen, ettei opetusta ole tukemassa valmis opetusta ohjaava materiaali.

Tekniset ongelmat koostuivat osallistujien vastausten perusteella monesta eri osasta:

- Laadukkaiden materiaalien puute
- Onko vaadittavia materiaaleja? Riittääkö ne?
- Uudet tilat
- Ryhmän vienti johonkin (raha)
- Opiskelijoiden taso tai edeltävä tieto
- Jos ei tunne oppilaita
- Kun ei osaa hahmottaa todellisuutta koulutilanteeseen? Mikä toimii, mikä ei?

Materiaalien osalta osallistujia huolestutti myös oppijoiden aistiongelmat ja allergiat materiaalien suhteen. Useat vastaukset viittasivat uusiin opetusympäristöihin ja -tiloihin, joiden toimintaan vastaajat eivät olleet vielä perehtyneet. Vaikka opetussuunnitelman perusteet inspiroivat joitakin osallistujia oppituntien ja -materiaalien suunnittelussa, se koettiin myös rajoittavana ja tuntemattomana. Muun muassa oppituntien ja jaksosuunnitelmien aikataulutus koettiin myös haasteena. Tekijänoikeudelliset huolet olivat läsnä, kun yksi opiskelijoista pohti, että saako tai pystyykö jotain tiettyä materiaalia näyttää luokassa. Huoli on ymmärrettävä, sillä kuvataideopetus perustuu visuaalisuuteen ja esimerkiksi elokuvakasvatusta on vaikea suunnitella, jos materiaalit joutuu itse alusta alkaen etsiä ja miettiä niiden tekijänoikeudellista puolta.

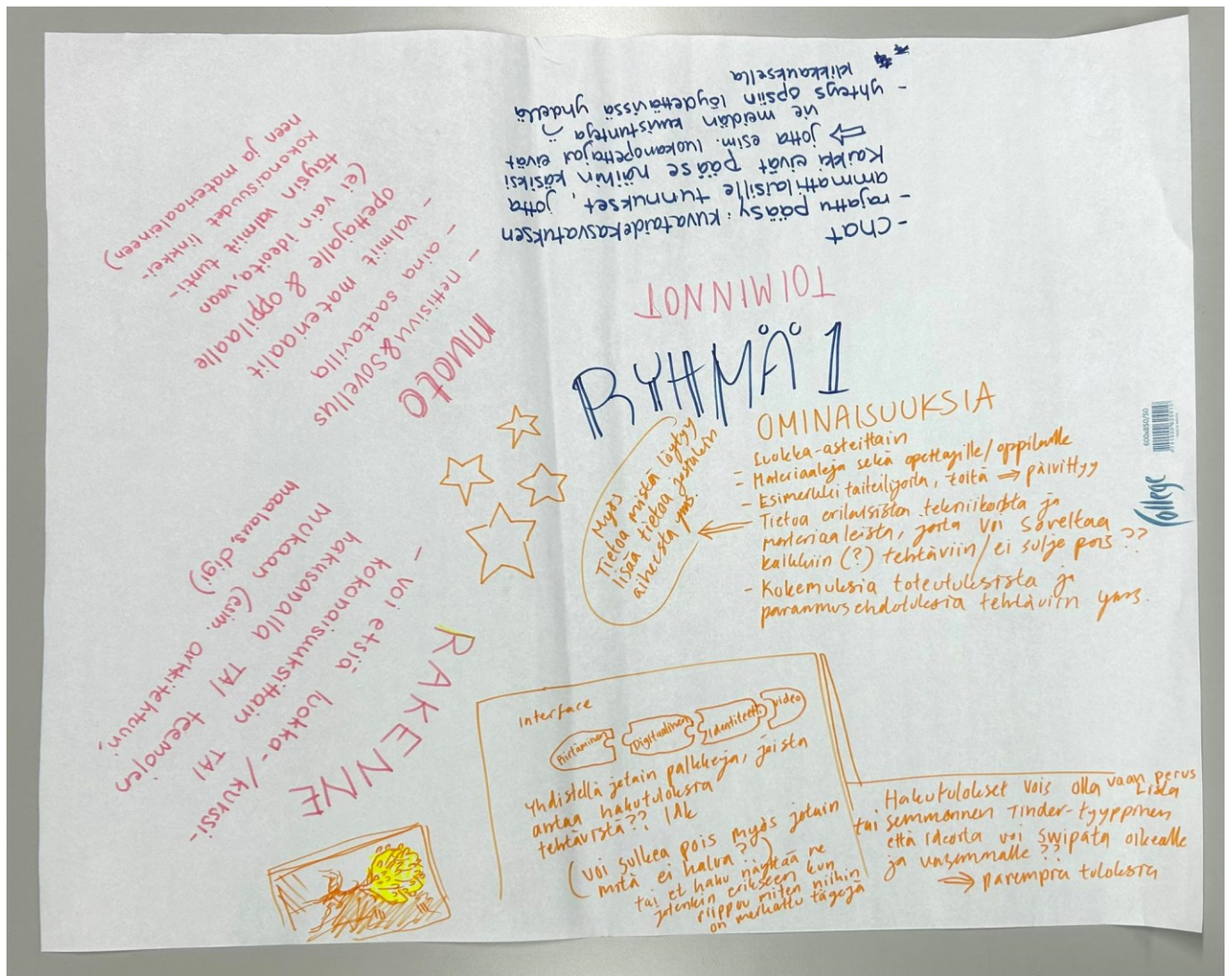
Yksi osallistujista kuvasi opetusmateriaalin laatimista aikaa vieväksi ja kuormittavaksi. Osassa vastauksista nousikin esille **huoli omasta hyvinvoinnista**. Se ilmeni vertaistuen kaipuuna ja jaksamisen puutteena. Kuvataideopettajien vertaistuen tarve nousi esille jo aiemmissa tutkimustuloksissa Kuvista-ryhmän suosiossa. Mielestäni on huolestuttavaa, että osallistujat kokevat työnsä kuormittavana. Pidän kuitenkin tärkeänä, että osallistujat tiedostavat itsekin kuvataiteen opettajan työn varjopuolen opetuksen suunnittelussa sekä siitä aiheutuvat haasteet jaksamisessa ja hyvinvoinnissa, sillä se on askel kohti muutosta.

5.3 Unelmien idea-alusta apuna suunnittelutyössä

Ryhmien esitellessään suunnitelmansa toisilleen, heidän välilleen tuli jo toisen ryhmän esittelyn kohdalla pieni vitsi siitä, miten samanlaisia ryhmien suunnitelmat olivat. *Ryhmä 3* kommentoi oman esitelmänsä alussa heidän mielestään olevan mahtavaa, että ryhmät olivat tehneet samanlaisen suunnitelman. Se tarkoittaisi heidän mielestään sitä, että he ovat valmiita aloittamaan yhteisprojektin aiheen parissa ja kaikki tietäisivät heti, miten alustaa tultaisiin käyttämään.

Jokaista ryhmää yhdisti heti alkuun se, että heidän unelmiensa idea-alusta toimisi netissä ja olisi saavutettava puhelimella ja tietokoneella. Idea-alustan oleminen netissä mahdollistaisi ryhmien mukaan sen helpon saatavuuden sekä sen jatkuvan päivittymisen ja uusien tehtävävarkuatioiden julkaisemista. *Ryhmä 2* esitteli suunnitelmassaan, että linkki heidän alustallensa löytyisi Opetushallituksen sivuilta, niin hyvä kyseinen sivusto olisi. Kaikkien ryhmien suunnitelmissa myös toistui samankaltaiset ominaisuudet alustalla: suunnitelmissa toivottiin, että alustan sisältö olisi jaettuna luokka-asteiden, teemojen, materiaalien ja/tai tekniikoiden mukaan. Tämän lisäksi alustalla löytyisi lähes jokaisen ryhmän suunnitelmasta hakukenttä, jonka kautta voi löytäisi hakua räätälöimällä jonkin tietyn asian.

Suunnitelmissa oli kuitenkin eroavaisuuksia sen suhteen, millainen rakenne alustalla olisi. *Ryhmä 1* pohti tarkemmin alustan muodoksi "idea-Tinderiä". Tinder on suosittu seuranhakupalvelusovellus, jonka toiminta perustuu siihen, että käyttäjä voi selata palvelussa olevien henkilöiden profiileja sekä oikealle ja vasemmalle profiilin pyyhkäisemällä voi päättää, haluaako kyseiseen henkilöön tutustua paremmin vai jättää hänet välistä. Suunnitelmassa toivottiinkin, että oppitunti-ideoita voisi samalla tavalla selata nopeasti läpi ja pyyhkäistä sieltä itseään kiinnostavat ideat itselleen talteen ja muut jättää huomiotta. Näen kyseisen ryhmän suunnitelmassa yhteyden ryhmäkeskusteluaineistosta nousseeseen oppituntien ja -materiaalien suunnittelun ongelmaan: oppituntien ja -materiaalien suunnittelu on aika vievää. *Ryhmä 2* pohti suunnitelmassaan alustan olevan blogipohjainen.

Kuva 1. Ryhmä 1 unelmien idea-alustan suunnitelma, "idea-Tinderi"

Ryhmä 3 toivoi alustalleen tulumaisuutta, jota linkkien ja kuvien jakamispalvelu Pinterestissä on, helpottamaan tunti-ideoiden selaamista. Ryhmä 4 kuvaili suunnittelemaansa alustaansa "Wikipediaksi, mutta nätiksi". Eli visuaalisesti esteettinen tiedonhakupalvelu.

Jokaisessa suunnitelmassa pohdittiin myös alustalle kirjautumista ja rekisteröitymistä erityisesti kahdesta syystä. Ryhmä 1 pohti suunnitelmassaan, että jos alusta olisi kaikille avoin, saatettaisiin sen myötä tehdä kuvataideopettajat työttömiksi:

"Esimerkiksi sitten luokanopettajat saattaisi tehdä kuvisopettajien työt sen takia, että niillä on jo siellä ne kaikki valmiit materiaalit ja muut." (Ryhmä 1)

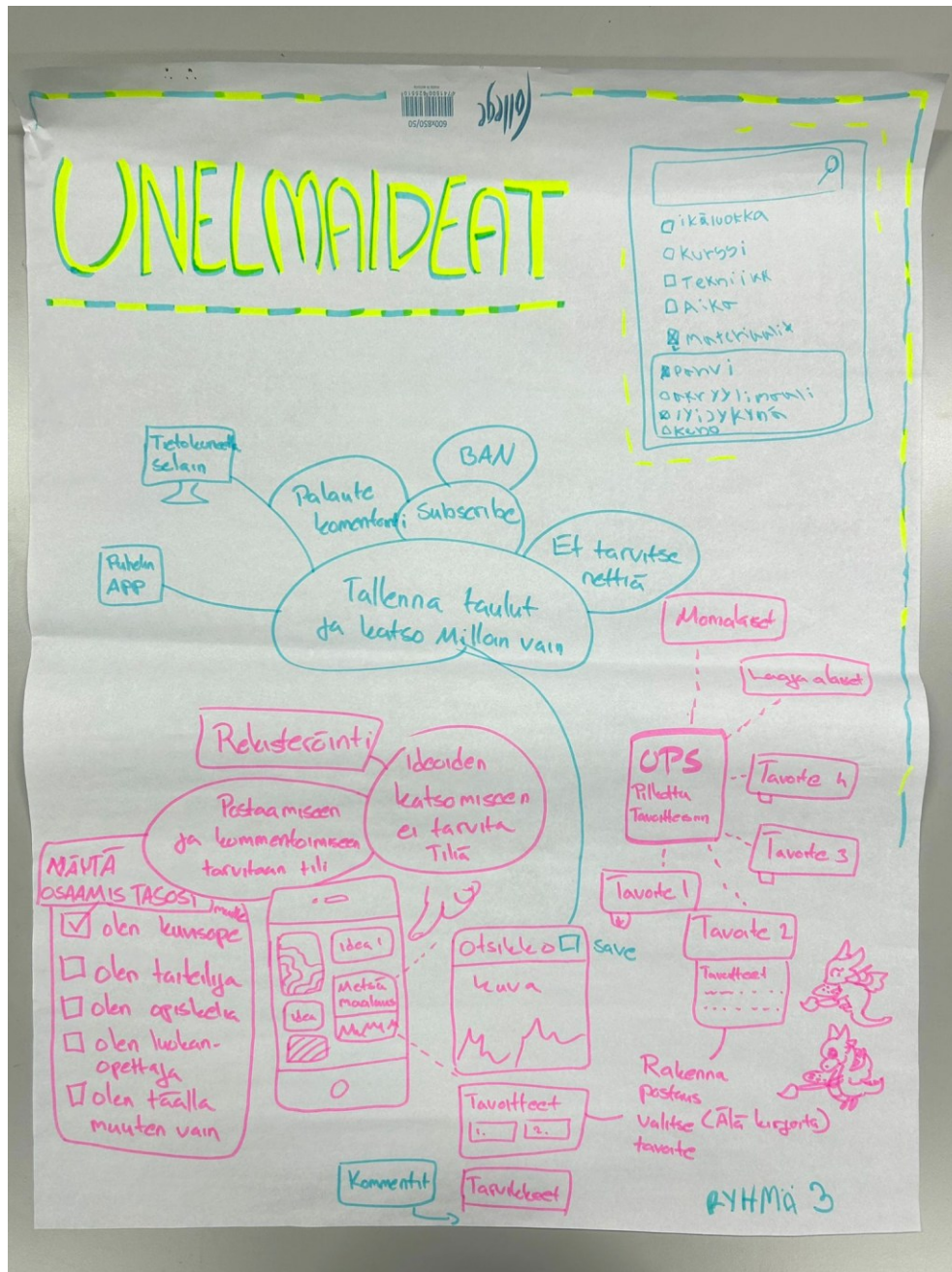

Kaikista suunnitelmista nousi esille toive keskustelu- sekä kommentointiominaisuudesta, jotta alustan käyttäjät voisivat antaa ja saada palautetta, parannusehdotuksia ja kommenttia lisäämästään sisällöstä sekä keskustella kollegojen kesken, kuulla heiltä tarkemmin kokemuksia ja olla yhteyksissä muun muassa opiskelukavereihin. Tässä ominaisuudessa korostuu aiemmasta esittelystä aineistosta noussut osallistujien kaipaama vertaistuki, mutta mahdollisuus jatkuvasti kehittää ja päivittää alustalla olevaa sisältöä. *Ryhmä 3* miettikin, että heidän alustansa olisi “kunnan sosiaalinen media”, jossa käyttäjä voisi seurata haluamiaan sisällöntuottajia ja samoin myös blokata heitä, jos heidän ideansa eivät miellytä käyttäjää. Ryhmä 4 pohti kuitenkin täysin päinvastaista:

“Tässä [palautteenanto] tulis olemaan täysin anonyymi samalla tavalla, kun Wikipediassa, ettei sit muodostuis mitään sellaisia persoonia sivustojen sisään. Ymmärrän, että sosiaalisessa mediassa on puolensa, mutta tässä ois tarkoitus olla sellasta ryhmäyhteistyötä sen sijaan, että mennään vaan suuren johtajan perässä.”
(*Ryhmä 4*)

Ideoiden jakaminen ja siihen liittyvät tekijänoikeudelliset asiat olivat merkittävässä roolissa monen ryhmän suunnitelmissa. Erityisesti *Ryhmä 1* ja *Ryhmä 2* toivoivat, että alustalla olisi mahdollista “jatkojalustaa” muiden lisäämiä oppitunti-ideoita niin, että kaikki tehdyt variaatiot näkyisivät ja niistä voisi valita sitten omaan ympäristöön ja luokkaan sopivimman vaihtoehdon. Lisäksi *Ryhmä 2* toivoi alustalle toimintoa, jonka avulla voi valita, haluaako antaa muille antaa oikeuden “jatkojalostaa” omaa ideaa vai ei. Samalla krediitit käyttäjän jakamasta sisällöstä pysyisivät tekijällä itsellään.

Ryhmän 2 yksi osallistujista innostui tekemään suunnitelman lisäksi jo alustavasti hieman nettisivua. Esitellessään suunnitelmaansa he esittelivät myös tätä keskeneräistä sivustoa. Heti aloitussivulla selitettäisiin, että mikä tämä kyseinen sivusto on ja annetaan selkeät ohjeet, miten toimia sivustolla ja miten voi itse lisätä tekemäänsä sisältöä sinne. Käyttöohjeet sivustolle selkeyttävät sivuston sisällä tapahtuvaa toimintaa ja edesauttavat alustan helppokäyttöisyyttä sekä saavutettavuutta.

Kuva 3. Ryhmä 3 unelmien idea-alustan suunnitelma

Myös sisällöllisesti ryhmien suunnittelemat alustat olivat hyvin samankaltaisia. Ryhmä 1 toivoi opettajille ja oppilaille molemmille täysin valmiita opetusmateriaaleja, jotka koostuisivat monipuolisista tuntikokonaisuuksista, linkeistä ja opetusmateriaaleista. He ja Ryhmä 3 toivoivat, että Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteet olisi jo valmiiksi liitetty oppitunti-ideoiden ja -tehtävien yhteyteen pedagogisen näkökulman varmistamiseksi sekä ajan säästämiseksi tuntisuunnittelussa, kun niitä ei itse tarvitse etsiä.

Kuva 4. Ryhmä 4 unelmien idea-alustan suunnitelma, "Kuviswiki"

Ryhmä 1 ja Ryhmä 4 korostivat suunnitelmissaan toiveitaan siitä, että alustalla olisi myös saatavilla esimerkkitaiteilijoita ja -teoksia niin perinteisinä kuvina kuin myös videoina. Ryhmä 4 toivoi erityisesti, että taideteoksista ja taiteilijoista olisi alustalla oma yhteen kokoava arkisto sekä linkkejä jo olemassa oleviin arkistoihin. Niin, että kaikki löytyisi yhdestä paikasta. He myös suunnittelivat, että alustalla olisi opetusvideoita. Yksi osallistuja Ryhmässä 1 kiteytti

hyvin tarpeen aiemmin mainituille toivesisällöille: ettei kaikkea tarvitsisi aina itse yrittää löytää, kun ei välttämättä aina tiedä kaikesta kaikesta.

Yksi toiminto, joka toistui jokaisen ryhmän suunnitelmissa, oli tägit. Monessa suunnitelmassa nimenomaan tägien eli tunnisteiden avulla ja niitä valitsemalla sekä rajaamalla etsittiin juuri tietynlaista sisältöä alustalta. Myös toinen toistuva toiminto oli se, että julkaistuista sisällöistä pystyy tykkäämään ja tallentamaan. *Ryhmä 4* suunnitteli, että tykkäyksien perusteella pystyy myös näkemään, miten onnistunut jokin julkaistu materiaali on ja sen mukaan myös valitsemaan sieltä itselleen käyttöön tykättyimmät ja karsimaan vähemmän tykättyt sisällöt. *Ryhmä 3* taas inspiroitui Pinterestistä ja kyseisen sivuston ominaisuudesta tallentaa sisältöä itselleen:

“Sä voit joko tallentaa niitä sinne äpin sisälle tai sit sä voit ladata koko sen taulualueen sinne sun tietokoneelle tai puhelimelle siinä tapauksessa jos sulla ei oookkaan nettiä, niin ne jää sinne eikä oo internet tai wifi yhteyden takana piilossa.” (*Ryhmä 3*)

Yksi ominaisuus, jota ei kenenkään muun ryhmän suunnitelmassa esiintynyt, oli “admin” eli ylläpitäjä. *Ryhmä 4* toivoi alustalleen tällaista järjestystä ylläpitävää henkilöä, joka on huolehtivainen, luottamuksellinen ja järjestelmällinen.

6. Johtopäätökset

Tutkimuskysymykseni oli *“Mitkä ovat koulussa opettavien kuvataidekasvattajien tarpeet ja toiveet toimivasta tavasta löytää oppitunti-ideoita ja -materiaaleja vaivattomasti yhdestä paikasta opetuksen monipuolistamista ja suunnittelutyön keventämistä varten?”*. Sen alakysymykset olivat: *“Mistä kuvataidekasvattajat saavat tukea oppituntien suunnitteluun?”* ja *“Mitä haasteita kuvataidekasvattajat ovat kohdanneet oppituntien suunnittelussa?”*. On helppoa huomata yhteys aineistosta nousseiden opettajien kokemien haasteiden opetusmateriaalien ja oppitunti-ideoiden suunnittelussa, heidän suunnittelemien unelmien idea-alustojen välillä sekä aiempien tutkimuksien ja teorian valossa.

Erityisesti silmiin pistää aineistosta ja teoriasta nouseva kuvataideopettajien vertaistuen tarve ja sen ratkaiseminen. Tutkimukseen osallistuneet kokivat saavansa ideoita kollegoiltaan niin työkentällä kuin opiskelujen ohessa. Kysyttäessä heidän haasteitaan oppituntien idean ja oppimateriaalien suunnittelussa moni osallistujista vastasi kaipaavansa vertaistukea. Jokaisen ryhmän suunnitelmassa korostui tarve kommentointiominaisuudelle: osallistujat pitivät tärkeänä sitä, että muiden julkaisemia oppitunti-ideoita voi kommentoida, kertoa omia kokemuksia niistä niitä testattu sekä tehdä uusia ja erilaisia variaatioita muiden suunnitelmista. Tässä korostuu kuvataiteen oppiaineelle ominainen yhteisöllisyys, jota kuvataidekasvattajat itse ylläpitävät esimerkiksi Kuvista-ryhmän muodossa. Osallistujat siis toivoivat samanlaisen käytännön jatkumista, jossa kuvataideopettajat pääsevät jakamaan omia ideoitaan muille ja saamaan muilta ideoita kuvataiteen oppitunneille.

Jokaisessa suunnitelmissa toistui idea-alustan toimiminen netissä sivustona ja/tai puhelinsovelluksena. Kuvataideopettajat kaipaavat jatkuvasti päivittyvää ja ajan tasalla olevaa idea-alustaa, johon perinteinen painettu oppikirja ei ominaisuuksiltaan pysty. Tässä korostuu myös se, että kuvataideopettajat etsivät jo nyt paljon oppitunti-ideoita ja -materiaaleja erityisesti pedagogista opetusmateriaalia tarjoavilta verkkosivustoilta. Tarve niiden löytymiselle yhdestä paikasta eikä hajanaisesti ympäri verkkoa on myös yksi toivotuista

ominaisuuksista idea-alustalle. Kuvataiteen opettajat kokevat aiempien tutkimusten (ks. esim. Koljonen, 2023 & Kuusisto & Rissanen, 2023) mukaan paljon odotuksia työltään siinä määrin, että heidän odotetaan omistautuvan työlleen ajaen erityisesti työnsä päämääriä sen sijaan, että opettaja voisi orientoitua työhönsä henkilökohtaista etuaan kuten taloudellista turvaa ajaen. Siksi on tärkeää, että kuvataiteen opettajien oppituntisuunnittelutyötä kevennetään.

Jokaisen ryhmän suunnitelmassa pohdittiin alustalle kirjautumisominaisuutta alustan pedagogisen sisällön luotettavuuden ja kuvataideopettajien työn turvaamiseksi. Tämä on yhteyksissä Kuvis Ry:n teettämän kuvataideopettajien työhyvinvoinnin ja jaksamisen kartoittamiseen tarkoitetun kyselyyn, jossa vain alle puolet kyselyyn vastanneista kuvataideopettajista koki taloutensa olevan vakaa ja joutuvansa markkinoimaan kuvataiteen kurssitarjontaa saadakseen kursseille tarpeeksi osallistujia (Malinen ym., 2022). Aineiston perusteella osa ryhmistä pelkäsi, että jos kattavat oppitunti-ideat ja -materiaalit kuvataiteen opetukseen olisivat tarjolla kaikille, koulut saattaisivat antaa kuvataiteen opettajan tehtävät esimerkiksi luokanopettajalle. Se, että ketkä rajattaisiin pois alustan käyttäjistä ja kenelle annetaan millaiset käyttöoikeudet alustaan, näyttäytyi suunnitelmissa erilaisina näkökulmina.

Aineistossa oli paljon yhteyksiä omiin henkilökohtaisiin kokemuksiini. Talasjärvi kirjoittaa, että vaikka suurin osa tutkimukseen osallistuneista opettajista koki tarjolla olevan opetus- ja tukimateriaalien vastaavan heidän tarpeitaan melko hyvin, niin opettajilla on kuitenkin toiveita materiaaleille. Tutkimukseen osallistuneet opettajat kaipasivat valmiita ja muokattavia materiaaleja sekä koottua paikkaa materiaaleille, kuten muun muassa tieto- ja kuvapankkia erilaisista kuvataideopetuksen keskeisistä aiheista, sisällöistä ja tekniikoista. (Talasjärvi, 2023, s. 69.) Myös tutkimukseni aineiston tulokset olivat samalla linjalla Talasjärven (2023) tutkimuksen tuloksien kanssa. Yhtenäisten tulosten toistuminen takaa tutkimukseni tuloksille luotettavuutta.

7. Pohdinta

Tutkimuksen tavoite on tarjota tutkimustulosten pohjalta tietoa kuvataiteen opetusta tukevan alustan mahdolliselle kehittäjälle kohderyhmän toiveista. Toiveenani oli se, että tutkimuksen tulokset voivat tulevaisuudessa edistää tällaisen alustan kehittämistä.

Jäin miettimään sanavalintaani *alusta* tutkimuksen kirjallisessa tehtävänannossa. Jokaisen ryhmän suunnitelmassa toistui se, että unelmien idea-alusta olisi nimenomaan verkossa saatavilla eli nettisivusto ja/tai puhelinsovellus. Onko mahdollista, että *alusta* sanana on synnyttänyt osallistujille tietynlaisen ennakkokäsityksen siitä, minkälaisessa muodossa heidän suunnittelemansa paikka oppimateriaalien kasaamiseen ja jakamiseen tulisi olla? Olenko tutkijana mahdollisesti vaikuttanut tutkimukseni tuloksiin? Tämän lisäksi huomasin jälkepäin, että tehtävän esittelyn yhteydessä esitin itse tekemäni erittäin yksinkertaistetun esimerkkikuvan suunnitelman tekemisestä, joka on suunnitelma nettisivusta. Onko tämä vaikuttanut osallistujien suunnitelmiin? Suullisesti tehtävän ohjeita selittäessä kuitenkin painotin siihen, että idea-alusta voi olla ihan mitä vain, esimerkiksi oppikirja, opas, täydennyskoulutus tai verkkosivusto.

Kentällä toimivien opettajien vähäinen osallistuminen oli yksi tutkimuksen ongelmista ja se vaikuttaa osaltaan tulosten uskottavuuteen, kun kuvataidekasvatusten opiskelijoiden vastaukset korostuivat erityisesti aineistossa. Siksi en voi tutkijana varmaksi todeta, että tutkimus edustaisi myös tasa-arvoisesti kentällä toimivien kuvataideopettajien mielipiteitä ja näkökulmia tutkimusongelmaan. Toinen tutkimukseen liittyvä rajoitus oli rajallinen aika tutkimusaineiston keräämisessä. Koska minulla oli haasteita toteuttaa tutkimusaineiston kerääminen, sain tilaisuuden liittää sen kuvataidekasvatuksen infotilaisuuteen. Toiveenani oli alun perin järjestää aineistonkeruuta varten laajempi muotoilutyöpaja, jonka tuloksena ryhmät olisivat tuottaneet tarkat suunnitelmat idea-alustasta ja keränneet niistä vertaisarvioinnin muilta ryhmiltä. Kuitenkin opetusharjoittelun infotilaisuuteen varatun ajan ollessa hyvin rajallinen, jouduin tiivistämään työpajan hyvin suppeaksi kokonaisuudeksi. Tämä vaikutti myös aineistoon, kun

ryhmillä ei ollut paljoa aikaa suunnitella idea-alustaa pitkälle asti ja palautteen annolle ei jäänyt työpajan loppupuolella paljoa aikaa.

Silti tutkimuksesta nousi esiin selkeitä ja erittäin yhtenäisiä ominaisuuksia kuvataideopettajien toivomalle idea-alustalle ja niillä oli vahva yhteys osallistujien kokemuksiin haasteisiin ja käyttämiin materiaaleihin. Vain muutamissa tapauksissa ryhmien suunnitelmien välillä oli ristiriitoja, kuten siinä, että keiden pääsyä alustalle halutaan rajata. Tämän vuoksi olisi tärkeää vielä tarkentaa tiettyjä ominaisuuksia ennen idea-alustan kehittämisen aloittamista muun muassa:

- Kenellä on käyttöoikeus alustalle? Ketkä rajataan käyttäjäkunnan ulkopuolelle?
- Millainen rakenne toimisi parhaiten alustalla: oppitunti-ideoiden pyyhkiminen kiinnostavien joukkoon ja ei-kiinnostavien roskakoriin, blogeja sisältävä hakuselain vai oppitunti-ideoiden selaaminen kuvien muodossa?
- Kuka ylläpitää alustaa?
- Onko alustalla sisällön kommentoiminen ja julkaiseminen anonyymiä vai perustuuko alusta sosiaalisen median mukaisesti käyttäjien väliseen avoimuuteen?

Ne ominaisuudet, joista ryhmät olivat yhtä mieltä suunnitelmissaan, luovat jo hyvän pohjan idea-alustan suunnitteluun. Ne myös viestivät selkeästi siitä, että tarve valmiille oppimateriaaleille ja oppitunti-ideoille kuvataiteen opetuksessa on todellinen. Nyt olisi tärkeää, että vastuu alustan toteuttamisesta ei jäisi kuvataiteen opettajille, vaan alustan kehittämiseen tarttuisi jokin virallinen taho kuten Opetushallitus tai oppimateriaalia tuottava kustannusyhtiö. Suunnitteluun on silti tärkeä ottaa mukaan kuvataiteen opettajat, jotta alustan sisältö olisi kestävä ja kuvataiteen opetuksessa toimivaa. Tutkimusprosessin aikana huomasin, että kuvataiteen opettajia ja heidän ammattiinsa liittyviä odotuksia ja työhyvinvointia ei ole tutkittu paljoa viime vuosina muuta kuin alan opiskelijoiden ja ammattijärjestöjen toimesta. Olen kuitenkin tyytyväinen siihen, etten antanut vähäisen teoriataustan estää tutkielman tekoa, sillä tämä on yksi tutkimus lisää tärkeästä ja ajankohtaisesta aiheesta.

8. Lähteet

Aromaa, J. (23.9.2024). *Kulttuurin leikkaukset tarkentuivat – teatterit ja orkesterit kantavat suurimman taakan*. Yle. Haettu 29.5.2025 osoitteesta: <https://yle.fi/a/74-20113005>

Cantell, H. (2022). Oppimateriaalit ovat oppimisen ja opettamisen välttämätön tuki. Sanomapro. <https://www.sanomapro.fi/oppimateriaalit-ovat-oppimisen-ja-opettamisen-valttamaton-tuki/>

Fernström, N. (n.d.). Loikkaa kuvikseen! -kirja johdattelee opettajan tavoitteellisen kuvataidekasvatuksen äärelle. Haettu 16.5.2025 osoitteesta:

https://www.opettajantietopalvelu.fi/loikkaakuvikseen_arvio.html

Forsman, A., & Piironen, L. (2006). *Kuvien kirja: Kuvataideopetuksen käsikirja perusopetukseen*. Tammi.

Hyvönen, T., Valtola, E. & Valta, K. (2019). Mediakasvatuksen asema perusopetuksessa. Sanomalehtien Liitto. <https://www.uutismediakasvatus.fi/wp-content/uploads/sites/4/2020/10/Mediakasvatuksen-asema-perusopetuksessa-2019-raportti.pdf>

Juhila, K. (2021a). Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa Vuori, J. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/>

Juhila, K. (2021b). Teemoittelu. Teoksessa Vuori, J. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>

Juntunen, M. (2011). Liike, rytmi ja musiikki: Jaques-Dalcrozen pedagogista perintöä jäljittelemässä. Teoksessa E. Anttila (toim.), *Taiteen jälki: taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä* (s. 57–71). Teatterikorkeakoulu.

Kaitajärvi, M. & Honkala, N. (2021). Loikkaa kuvikseen! Opas lasten ja nuorten kuvataidekasvatukseen. Santalahti-kustannus.

Koljonen, J. (2023). *Kuvataideopetukseen kuuluvat lisätyöt ja oppituntien ulkopuoliset työt*. <https://kuvis.fi/suositus-kuvataideopetuksen-toista-ja-lisatoista/>

Kuusisto, E. & Rissanen, I. (2023). Kohti päämäärätietoista yhteiskunnallista opettajuutta? Opettajaopiskelijoiden tulevalle työlleen asettamat päämäärät. *Kasvatus* 54 (4), 385–398. <https://journal.fi/kasvatus/article/view/138074/86030>

Kuvista, (n.d.). Kuvista-ryhmän tiedot. Facebook [suljettu ryhmä]. Haettu 27.5.2025

Lehto, E. (2025). Mikä on Pinterest ja miten sitä käytetään? Popupmedia. Haettu 29.5.2025 osoitteesta: <https://popupmedia.fi/pinterest-suomi/>

Löytönen, T. & Sava, I. (2011). Taidepedagogiikka tarinoiden ja tunteiden tulkkina. Teoksessa E. Anttila (toim.), *Taiteen jälki: taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä* (s. 95–120). Teatterikorkeakoulu.

Malinen, P., Kärkkäinen, S. & Grönholm, V. (2022). Kuvataideopettajien työhyvinvointi ja jaksaminen; yhteenvetoa ja pohdintaa kyselyn 2021 tuloksista. *Taidekasvatuslehti Stylus*. <https://stylus.fi/kuvataideopettajien-tyohyvinvointi-ja-jaksaminen-yhteenvetoa-ja-pohdintaa-kyselyn-2021-tuloksista/>

Mykkänen, J., Böök, M. L., Saurén, K., Uotinen, S. & Ladonlahti, T. (2013). Opettajien yhteistyö voimavarana – Yhdessä ymmärrämme enemmän. Teoksessa P. Jääskelä, U. Klemola, M.-K. Lerkkanen, A.-M. Poikkeus, H. Rasku-Puttonen & A. Eteläpelto (toim.), *Yhdessä parempaa pedagogiikkaa – Interaktiivisuus opetuksessa ja oppimisessa* (s. 153–158). Jyväskylän yliopistopaino. <https://jyx.jyu.fi/bitstreams/9b022b9d-7668-4727-a4a2-08b68bd01028/download#page=153>

Opintopolku (n.d.). Valintaperusteet - Kuvataidekasvatuksen koulutusohjelma, taiteen kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v), 2025.

<https://opintopolku.fi/konfo/fi/hakukohde/1.2.246.562.20.000000000000000059577/valintaperuste>

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ. (2024). *Opetusvelvollisuus, huojennukset ja erikseen korvattavat tehtävät*. Haettu 23.5.2025 osoitteesta:

<https://www.oaj.fi/tyoelamaopas/tyoaika/yksityiset-peruskoulut-sivista/opetusvelvollisuus-huojennukset-ja-erikseen-korvattavat-tehtavat/>

Opetushallitus (2004). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004*. Helsinki.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet_2004.pdf

Opetushallitus (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Helsinki.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Opetushallitus (n.d., a). E-oppimateriaalin laatukriteerit. Haettu 29.5.2025 osoitteesta:

<https://www.oph.fi/fi/julkaisut/e-oppimateriaalin-laatukriteerit#:~:text=E-oppimateriaalilla%20tarkoitetaan%20kaikkea%20verkossa,verkko-oppimateriaalista%20tai%20digitaalisesta%20oppimateriaalista>

Opetushallitus (n.d., b). Materiaaleja kuvataiteen opetuksen tueksi. Haettu 26.5.2025

osoitteesta: <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/materiaaleja-kuvataiteen-opetuksen-tueksi>

Otava (julkaisuaika tuntematon). Vaikuttavan opettajan vierellä: Oppimateriaali on

yhdenvertaisuuskysymys. Haettu 4.5.2025 osoitteesta:

<https://oppiminen.otava.fi/ajankohtaista/2025/vaikuttavan-opettajan-vierella-oppimateriaali-on-yhdenvertaisuuskysymys/>

Pohjakallio, P. (2005). Miksi kuvista? Koulun kuvataideopetuksen muuttuvat perustelut. Taideteollinen korkeakoulu. [Väitöskirja, Taideteollinen korkeakoulu].

Rannanjärvi, M. (2001). Kuvaamataidonopettajan arkipäivä. Opettajien päiväkirjoihin nojautuva fenomenologinen tutkimus. Teoksessa K. Määttä (toim.), *Kuvaamataidon opettajuuden näkökulmia* (s. 81–90). Lapin yliopistopaino.

Rouhiainen, L. (2011). Fenomenologinen näkemys oppimisesta taiteen kontekstissa. Teoksessa E. Anttila (toim.), *Taiteen jälki: taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä* (s. 75–94). Teatterikorkeakoulu.

Räsänen, M. (n.d.). Ilmiömäinen ilmiömäistä ilmiömäisesti. Opetushallitus.

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/ilmiomainen-ilmiomaista-ilmiomaisesti>

Räsänen, M. (2015). *Visuaalisen kulttuurin monilukukirja*. Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu.

Stigell, H., tiedekunta, T., & Design, F. o. A. a. (2022). Haasteita, motivaation lähteitä ja moninaisia työtehtäviä: Tutkielma kuvataidekasvatuksen opiskelijoiden ja kuvataiteen opettajien mielikuvista yläkoulun kuvataideopettajan työstä. Lapin yliopisto.

https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/65103/Stigell_Helena.pdf?sequence=1

Taideyliopisto (2022). Kuvataidekoulutuksen ja -kasvatuksen visio 2030.

https://taju.uniarts.fi/bitstream/handle/10024/7658/Kuvataidekoulutuksen_visio_2030_2022.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Talaszjärvi, V., tiedekunta, T., & Design, F. o. A. a. (2021). Tukimateriaalit kuvataideopettajan työn ja ammatillisen kasvun tukena: Oppi- ja tukimateriaalien tarve ja käyttö kuvataideopetuksessa. Lapin yliopisto.

<https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/64772/pro%20gradu%20vilma%20talaszjarvi.pdf?sequence=1>

Tampereen yliopiston kirjasto (n.d.). *Avoim oppiminen ja avoimet oppimateriaalit: Mitä ovat avoimet opetusmateriaalit?* Haettu 29.5.2025 osoitteesta: <https://libguides.tuni.fi/avoimet-oppimateriaalit/oer>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinenennakkoarviointi Suomessa: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019*. Haettu 13.5.2025 osoitteesta:

https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakkoarvioinnin_ohje_2020.pdf

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2023*. Haettu 13.5.2025 osoitteesta:

https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

Uusitalo, N. (2016). Hallinnan näkökulmia mediakasvatukseen. Teoksessa L. Pekkala, S. Salomaa & S. Spišák (toim.), *Monimuotoinen mediakasvatus*. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin julkaisuja, 1/2016.

https://www.mediataitokoulu.fi/monimuotoinen_mediakasvatus.pdf

Vainionpää, J. (2006). Erilaiset oppijat ja oppimateriaalit verkko-opiskelussa. (Acta Electronica Universitatis Tamperensis, 504) [väitöskirja, Tampereen yliopisto]. Tampere University Press. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/67572/951-44-6553-9.pdf>

Valtioneuvoston asetus oppivelvollisille annettavan perusopetuksen tuntijaosta 3.6.2024/286 6 §. <https://www.finlex.fi/api/media/statute/3276/mainPdf/main.pdf?timestamp=2024-05-30T00%3A00%3A00.000Z>

Varto, J. (2011). Taidepedagogiikan käytäntö, tiedonala ja tieteenala: Lyhyt katsaus lyhyen historian juoneen. Teoksessa E. Anttila (toim.), *Taiteen jälki: taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä* (s. 17–33). Teatterikorkeakoulu.

Veikkola, A. (2001). Kuvaamataidon opettajan työtyytyväisyys. Teoksessa K. Määttä (toim.), *Kuvaamataidon opettajuuden näkökulmia* (s. 81–90). Lapin yliopistopaino.

Vuori, J. (2021). Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa Vuori, J. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallanalyysi/>

Ylioppilaslautakunta. (2025). Taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeen valmistelusta annettiin runsaasti lausuntoja – näin valmistelu etenee. Haettu 26.5.2025 osoitteesta:

<https://www.ylioppilastutkinto.fi/fi/ajankohtaista/taito-ja-taideaineiden-ylioppilaskokeen-valmistelusta-annettiin-runsaasti-lausuntoja>

Liite 1

Tutkimuslupa

Olen Erica Niemelä ja opiskelen Lapin yliopistossa kuvataidekasvatusta maisterivaiheessa.

Teen parhaillani pro gradu -tutkimusta siitä, miten pian valmistuvat ja jo pidempään alalla työskentelevät kuvataideopettajat kokevat parhaaksi tavaksi jakaa oppituntimateriaaleja ja -ideoita keskenään oppituntien ideoimisen helpottamiseksi ja opetuksen monipuolistamiseksi. Graduohjaajani toimii yliopistonlehtori Annamari Manninen.

Tutkimusaineiston kerääminen tapahtuu tämän Opetusharjoittelu III:n harjoitteluinfon yhteydessä työpajan muodossa, jossa harjoitteluinfoon osallistuvat opiskelijat ja harjoittelukoulujen ohjaavat opettajat pääsevät pienryhmissä ideoimaan unelmiensa idea-alustan. Työpajaan kuuluu pienryhmissä keskustelua, suunnittelua, suunnitelmien esittelyä koko ryhmälle sekä palautteenantoa muiden ryhmien suunnitelmista.

Tutkimusaineistoksi kerään tästä työpajasta ryhmäkeskusteluista kirjatut ajatukset post it -lapuille, ryhmien tekemät posterit suunnitelmista, videotalliointi suunnitelmien esittelystä sekä post it -lapuille kirjatun palautteen suunnitelmista. Tutkimusaineisto käsitellään anonyymisti eikä ketään yksittäistä henkilöä voida lopullisesta tutkielmasta tunnistaa. Videotallennetta käytetään ainoastaan analysoimaan julisteiden esittelyä ja osallistujien ajatuksia niiden taustalla eikä sitä julkaista minnekkään.

- Annan suostumukseni työpajan aikana kerätyn tutkimusaineiston käsittelyyn pro gradu -tutkimuksessa.
- Annan suostumuksen kuvien ottamiselle tutkimusaineiston tekemisen aikana niin, etten ole kuvissa tunnistettavissa. Kuvia voidaan julkaista pro gradu -tutkielmassa.

Päivämäärä ja paikka

Osallistujan allekirjoitus ja nimenselvennys